

Spolufinancováno
Evropskou unií

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Vstupní analýza města Česká Lípa

Jan Hladík

Květen, 2024

Agentura
pro sociální začleňování

Dokument vznikl v rámci realizace projektu OPZ+ „Rozvoj systémů pro sociální začleňování“ registrační číslo projektu CZ.03.02.02/00/22_004/0000366.

Terénní šetření realizoval: Jan Hladík

Kontakt:

Jan Hladík, Oddělení výzkumů a evaluace (jan.hladik@mmr.gov.cz)

Odbor pro sociální začleňování (Agentura) MMR ČR

www.socialni-zaclenovani.cz

Text neprošel jazykovou korekturou.

Obsah:

Manažerské shrnutí	8
Cíle výzkumu.....	11
Základní terminologie	11
Sociální vyloučení	11
Standardy výzkumné práce ASZ.....	12
Metodologie sběru dat.....	13
Vymezení lokality a základní sociodemografické údaje	13
Index sociálního vyloučení	15
Sociální dávky.....	16
Bydlení	21
Bytový fond města	22
Městské byty a mechanismy jejich pronajímání	23
Městské bydlení v kontextu sociálního vyloučení	27
Problematika substandardního bydlení a trh s nájemním bydlením v České Lípě	30
Ubytovny.....	32
Azylové domy	34
Standardní nájemní bydlení	38
Diskriminace na trhu s bydlením	39
Zadluženost.....	40
Poplatky za odpady a potenciál ke vzniku nových dluhů.....	44
Zaměstnanost	45
Rodina a volný čas	48
Bezpečnost	51
Problematika návykových látek.....	52
Osoby bez domova.....	54
Seznam literatury a zdrojů	55

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Demografický vývoj v České Lípě	14
Tabulka 2 – Vyplacené dávky PnB a % podíl příjemců 2016 až 2023.....	16
Tabulka 3 – Příjemci a SPO dávky PnŽ 2016 až 2022	17
Tabulka 4 – Lokalizace příjemců a SPO dávky PnŽ v letech 2019 až 2023.....	17
Tabulka 5 – Vyplacené dávky DnB a % podíl příjemců 2016 až 2022	18
Tabulka 6 – Lokalizace příjemců a SPO dávky DnB v letech 2019 až 2023	19
Tabulka 7 – Příjemci a SPO dávky DnB podle typu bydlení 2016 až 2022	19
Tabulka 8 – Dávky MOP 2016 až 2023	20
Tabulka 9 – Vyplácené dávky MOP dle důvodu přiznání	20
Tabulka 10 – Byty podle obydlenosti a druhu domu (SLDB 2021)	21
Tabulka 11 – Obydlené byty podle typu hospodařící domácnosti a právního důvodu užívání bytu (SLDB 2021).....	21
Tabulka 12 – Ceny nájemného městských bytů za m ²	22
Tabulka 13 – Žadatelé o městský byt dle typu dosavadního bydlení	24
Tabulka 14 – Žadatelé o městský byt dle uvedeného příjmu	24
Tabulka 15 – Dluhy na nájemném v městských bytech (k únoru 2024)	30
Tabulka 16 – Podpořené rodiny za rok 2023	34
Tabulka 17 – Odchod ze služby AD za rok 2023	35
Tabulka 18 – Statistiky Domu rychlé pomoci 1. 1. 2023 – 31. 10. 2023.....	36
Tabulka 19 – Statistiky Českolipského azylu 1. 11. 2023 – 31. 12. 2023	37
Tabulka 20 – Statistiky Domu humanity za rok 2023	37
Tabulka 21 – Obsazenost Domu humanity v letech 2019 až 2023.....	38
Tabulka 22 – Osoby v oddlužení v letech 2020 až 2023.....	41
Tabulka 23 – Klienti dluhové poradny dle typu zakázky.....	42
Tabulka 24 – Klienti dluhové poradny dle ulic.....	43
Tabulka 25 – Ekonomické subjekty k 31. 12. 2021	45
Tabulka 26 – Počet uchazečů o zaměstnání na ÚP dle délky evidence	46
Tabulka 27 – Vybrané kategorie uchazečů o zaměstnání evidovaných na ÚP	46
Tabulka 28 – vybrané kategorie UoZ registrovaných na ÚP za rok 2023.....	47
Tabulka 29 – Kategorie uchazečů o zaměstnání evidovaných na ÚP dle dosaženého vzdělání (% podíl evidovaných uchazečů)	47
Tabulka 30 – Podpoření (umístění) UoZ v České Lípě v roce 2023.....	48
Tabulka 31 – Klienti NZDM dle věkových skupin v roce 2023.....	49
Tabulka 32 – Přehled trestné činnosti v letech 2016 až 2022	52
Tabulka 33 – Počty kontaktů a klientů Kontaktního centra za rok 2023	53
Tabulka 34 – Testování klientů dle nemocí za rok 2022 a 2023	53
Tabulka 35 – Vyměněné injekční sety na Českolipsku za rok 2022 a 2023	53

Seznam grafů

Graf 1 – Vývoj indexu sociálního vyloučení v letech 2016 až 2022	8
Graf 2 – Pohyb obyvatel	14
Graf 3 – Vývoj hodnot indexu sociálního vyloučení 2016-2022.....	15
Graf 4 – Délka smluv – Parlament.....	29
Graf 5 – Délka smluv – Senát.....	29
Graf 6 – Procentuální podíl osob v exekuci (přepočet na obyvatelstvo 15+ let)	40
Graf 7 – Vývoj podílu osob v exekuci v České Lípě	41
Graf 8 – Procentuální podíl uchazečů o zaměstnání	46
Graf 9 – Předčasné odchody v % dle škol za školní rok 2022/2023.....	50

Seznam zkratk

AD – azylový dům

APK – asistent prevence kriminality

ASZ – Odbor (Agentura) pro sociální začleňování, Ministerstvo pro místní rozvoj České Republiky

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

DnB – doplatek na bydlení (dávka pomoci v hmotné nouzi)

DPS – domov s pečovatelskou službou

DZR – domov se zvláštním režimem

KHS – Krajská hygienická stanice

KoP ÚP ČR – Kontaktní pracoviště Úřadu práce ČR

MOP – mimořádná okamžitá pomoc

MOPZ – Mimořádná okamžitá pomoc z důvodu hrozby vážné újmy na zdraví

MOPU – Mimořádná okamžitá pomoc z důvodu mimořádné události

MOPV – Mimořádná okamžitá pomoc z důvodu uhrazení jednorázového výdaje

MOPN – Mimořádná okamžitá pomoc – předměty dlouhodobé potřeby

MOPS – Mimořádná okamžitá pomoc z důvodu nebezpečí sociálního vyloučení

MOPD – Mimořádná okamžitá pomoc – činnosti nezaopatřeného dítěte

MP – městská policie

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

MUCL – Městský úřad Česká Lípa

NNO – nevládní nezisková organizace

NZDM – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

OPL – omamné a psychotropní látky

ORP – obec s rozšířenou působností

OSBD – okresní stavební bytové družstvo

OVE – Oddělení výzkumů a evaluace

PMS – Probační a mediační služba

PnB – příspěvek na bydlení

PnŽ – příspěvek na živobytí (dávka pomoci v hmotné nouzi)

SAS – sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

SLDB – Sčítání lidu domů a bytů

SO ORP – Správní obvod obce s rozšířenou působností

SPO – společně posuzovaná osoba

SVL – sociálně vyloučená lokalita

UoZ – uchazeč o zaměstnání

ÚP ČR – Úřad práce České republiky

VPP – veřejně prospěšné práce

VS – veřejná služba

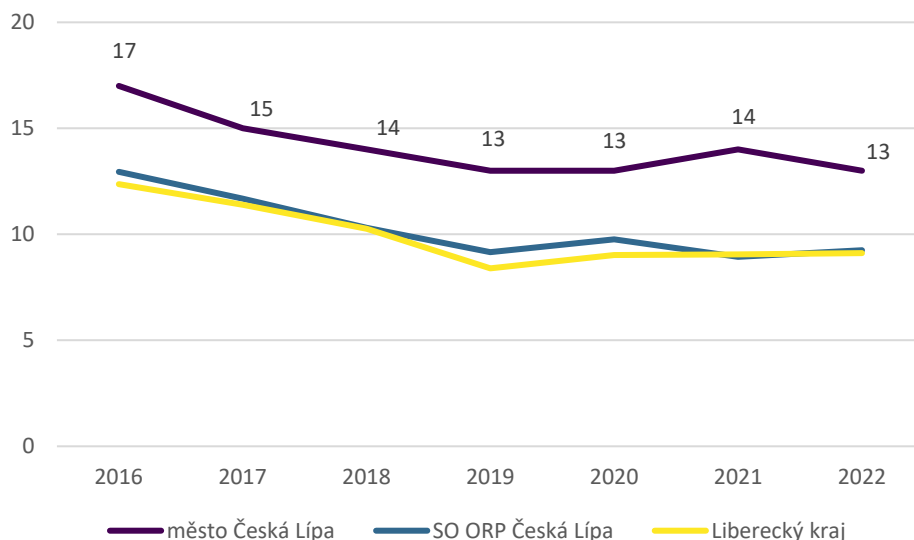
VTOS – výkon trestu odnětí svobody

ZŠ – základní škola

Manažerské shrnutí

Dle hodnot indexu sociálního vyloučení (dále jen Index), která v roce 2022 byla 13 bodů¹, spadalo město Česká Lípa do kategorie obcí sociálním vyloučením ohrožených, přičemž se dlouhodobě pohybuje nad průměrem ORP i kraje.

Graf 1 – Vývoj indexu sociálního vyloučení v letech 2016 až 2022

Zdroj: ASZ

Z jednotlivých ukazatelů Indexu vyplývá, že výkyv v roce 2021 byl způsoben nárůstem podílu žáků předčasně ukončujících povinnou školní docházku v 7. a 8. ročnících běžných tříd ZŠ. Dlouhodobě vysoká zůstává hodnota Indexu v dimenzi exekucí, k nárůstu došlo u ukazatele příjemců příspěvků na bydlení.

Od roku 2022 dochází k významnému nárůstu počtu příjemců této dávky, nárůst pokračoval i v roce 2023. Mimořádné navýšení normativních nákladů na bydlení spolu s růstem cen energií rozšířilo počet domácností, které mají na PnB nárok, nejvýrazněji se tento vzestup projevil u kategorie osob 65+.

Česká Lípa je v procentuálním podílu osob v exekuci dlouhodobě na průměrem ORP i kraje, který se navíc – z hlediska zadluženosti – pohybuje na čelných příčkách. Z dat vyplývá pokles u celkového podílu osob v exekuci a osob, které mají 1 exekuci, nicméně proti tomuto trendu jde nárůst podílu osob u vícečetných exekucí (konkrétně kategorie 10-29 exekucí) a rovněž u skupiny seniorů 65+.

Bytový fond v majetku města Česká Lípa – přes 400 bytů – tvoří zhruba 4 % českolipských bytů. Městem definované „dostupné a sociální bydlení“ v lokalitě Dubická/Mánesova tvoří necelou pětinu bytového fondu města. Jedná se o byty lišící se od běžných městských bytů způsobem přidělování (Výbor pro sociální politiku a zdravotnictví doporučuje případné

¹ Na škále 0 až 30 bodů.

uzavření smlouvy Radě města) a nižším nájemným, nicméně není zde všeobecně dostupná návazná podpora v bydlení a podmínky vyčleňují určité skupiny osob.

Lokalita je vnímána jako problematická, především z důvodu koncentrace sociálního vyloučení, z toho vyplývající prostorové segregace, problematičnosti soužití odlišných skupin (i v rámci romské minority), koncentrace problémů spjatých se sociálním vyloučením (dluhy, absence vzdělání a zaměstnání, problém alkoholu a drog) a v neposlední řadě kvůli „špatnému jménu“, které je s lokalitou asociováno.

Trh se substandardním bydlením v České Lípě zahrnuje menší soukromé pronajímatele (přičemž největší koncentraci tvoří bytové domy v centru města) a Ubytovnu u mlékárny, ve které jako v jediné českolipské ubytovně jednoznačně převládají sociálně vyloučené osoby. Substandardní soukromé bydlení je pomyslným dnem českolipského bytového trhu, kde končí osoby, které propadly sítím městského (dostupného) bydlení, případně na něj neměly z různých důvodů nárok (dluhy vůči městu, jiný trvalý pobyt).

Bytový trh ve městě významně ovlivňuje největší soukromý pronajímatel, firma CPI byty, a. s., která vlastní více než 1 700 bytů s tržním nájemným převážně na sídlištích. I zde se koncentrují lidé ohrožení sociálním vyloučením (příjemci sociálních dávek, osoby s exekucemi), byty jsou však z pohledu sociálně vyloučených osob vnímány jako vyšší standard.

V průběhu let 2016 až 2019 se snižoval podíl uchazečů o zaměstnání, tento klesající trend byl přerušen pandemií Covid-19 v roce 2020, kdy došlo k opětovnému nárůstu. Tento nárůst je nejpatrnější u uchazečů, kteří byli v evidenci ÚP déle než 6 a déle než 12 měsíců. U uchazečů evidovaných déle než 24 měsíců nebyl nárůst tak výrazný. K nárůstu v tomto období došlo i u další ze zranitelných skupin v rámci pracovního trhu, a sice uchazečů o zaměstnání ve vyšším věku.

Uplatnitelnost sociálně vyloučených osob na trhu práce významně limituje nedostatečné vzdělání a ochota pracovat v šedé ekonomice z důvodu předlužení. Samoživitelkám ztěžuje uplatnitelnost na trhu práce nedostatečná nabídka zkrácených úvazků či dělených pracovních míst s ohledem na převládající charakter výroby.

Celková trestná činnost na území města Česká Lípa se v roce 2022 zvýšila, stoupala však rovněž míra objasnenosti. Ve městě působí 4 asistenti prevence kriminality, jejich přínos je ze strany MP hodnocen velmi pozitivně. V České Lípě pobývá dle odhadů MP zhruba 80 osob bez domova, tento počet je poslední roky stabilní.

Z hlediska nealkoholových drog převládají ve městě jednoznačně uživatelé pervitinu. Klíčovou službou je pro uživatele OPL organizace Most k naději, zajišťující provoz Kontaktního centra a terénní program. Za rok 2023 došlo k navýšení počtu registrovaných uživatelů nelegálních drog, vzrůstající trend se týkal i výměnného programu na výměnu injekčních setů, což je z hlediska principu harm reduction i ochrany zdraví běžné populace pro Českolipsko zásadní služba. Vysokou poptávku zaznamenala i Poradna pro závislosti organizace Advaita, která proto začátkem roku 2024 rozšířila provozní dobu poradny.

Město Česká Lípa disponuje poměrně rozsáhlou sítí sociálních služeb, jako deficit byla ze strany NNO zmiňována absence noclehárny pro osoby, pro něž jsou azylové domy příliš vysokým prahem. Tematizován byl rovněž chybějící systém dostupného bydlení a systematická podpora osob v dostupném městském bydlení.

Cíle výzkumu

Cílem bylo vytvoření vstupní analýzy lokality, která bude sloužit jakožto jeden z podkladů při plánování sociální politiky v obci. Výzkum mapuje současnou situaci v České Lípě se zaměřením na sociální vyloučení. Ke zhodnocení sociálního vyloučení v obci byla využita kvantitativní data, polostrukturované rozhovory s relevantními aktéry z řad městských institucí a neziskových služeb a polostrukturované rozhovory s obyvateli města Česká Lípa se zaměřením na sociálně vyloučené osoby (kvalitativní data).

Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování (dále také „ASZ“ nebo „Agentura“) je jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR. Funguje od roku 2008 a je vládním nástrojem na podporu obcím, které řeší problematiku sociálního vyloučení.

- Pomáhá obcím a městům při mapování a detailním poznávání problémů sociálně vyloučených lokalit a jejich obyvatel, při přípravě a nastavování dlouhodobějších procesů pro jejich řešení a při získávání financí na realizaci těchto postupů.
- Propojuje přitom místní subjekty (města a obce a jejich úřady, ale také nestátní neziskové organizace, školy a školská zařízení, státní úřady, zaměstnavatele, policii a veřejnost), aby při sociálním začleňování spolupracovaly.
- Přenáší informace z komunální úrovně směrem ke státní správě, spolupracuje s ministerstvy, podílí se na formování státní politiky sociálního začleňování a její koordinaci.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces exkluze lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí v situaci, kdy mají sníženou míru přístupu ke zdrojům běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s několika zásadními existenčními problémy zároveň, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci. Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na

dávkách pomoci v hmotné nouzi, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich **kombinace**, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti.

Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Kombinace intenzity přítomnosti těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší. Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o sociálně vyloučené lokalitě. **Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají** působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou schvalované zákony, postoje institucí, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi které se řadí životní styl samotných sociálně vyloučených, všechny tyto faktory se často mezigeneračně reprodukuje. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná převážně o etnicitu romskou.

Standardy výzkumné práce ASZ

Výzkumníci Agentury pro sociální začleňování (ASZ) ctí obecně uznávané standardy kvality a etiky výzkumné práce. Mezi tyto standardy kvality patří především dodržování zásady validity a reliability dat. Validity (platnosti) dat je v ASZ dosahováno longitudinálním šetřením na místě, pečlivým výběrem (rekrutací) respondentů, užitím vhodných nástrojů výzkumu (scénáře rozhovoru, karty checklistů a indikátorů sociálního vyloučení, příp. výzkumnického deníku) i za pomoci přímých citací.

Pro zajištění validity dat výzkumníci v ASZ při své práci využívají tzv. metodu triangulace zdrojů, kdy závěry z terénního šetření vycházejí z kombinace min. 3 zdrojů zjištění informací. Práce výzkumníků ASZ je dále založena i na triangulaci výzkumných metod. Mezi standardní použité metody v ASZ tak patří zúčastněné/nezúčastněné pozorování, polostrukturované rozhovory, sekundární analýza získaných dat včetně statistických dat (deskresearch), skupinové rozhovory (FG), příp. dotazníková šetření. Výzkumníci využívají i tzv. triangulaci zjištění v časové ose, tj. ověřují získaná data v rozličných etapách výzkumu.

Reliability (spolehlivosti) dat dosahují výzkumníci v ASZ standardizovaným postupem analýzy dat od jasně stanovených oblastí dotazování (scénáře rozhovorů), vyhotovením prepisů rozhovorů až po kódování sebraných dat (tzv. clustering). Při kódování výzkumníci ASZ redukuje velké množství získaných dat do menších počtů analytických jednotek (clusterů) na základě souvislostí (podobnosti či odlišnosti). Se sběrem a s analýzou dat končí výzkumníci v ASZ v momentě tzv. nasycení (saturace) dat. Nasycením se chápe jev, kdy již nepřicházejí nové informace či poznatky z terénu, naopak se objevují stále stejné vzorce a kategorie.

Při své práci se výzkumníci ASZ řídí Etickým kodexem výzkumníků Agentury pro sociální začleňování, který ukotvuje mimo jiné práci s citlivými daty či nestrannost vůči subjektům v terénu. Ve zprávách o výsledcích výzkumníci v ASZ jasně rozlišují mezi poznatky zjištěnými od respondentů, svou interpretací těchto poznatků a jakýmkoliv doporučeními na nich založenými. Použití tohoto kodexu mj. znamená, že v šetření není narušeno soukromí a důstojnost respondentů, respondenti byli vždy informováni o smyslu výzkumu a v případě nahrávání požádáni o jeho svolení. Samozřejmostí je i zaručená anonymita dotazovaných respondentů.

Metodologie sběru dat

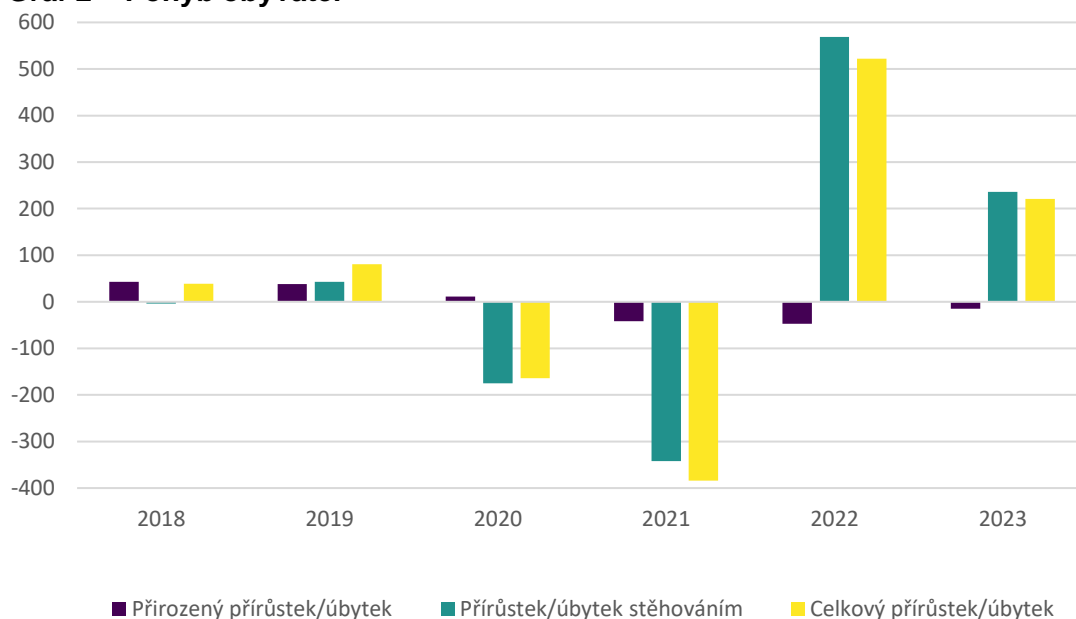
Výzkum probíhal od února do dubna 2024, použita byla kombinace kvantitativních a kvalitativních metod. Základní metodou před vstupem do terénu byl tzv. desk research, tedy analýza dostupných zdrojů od relevantních organizací a institucí (dostupné výzkumné zprávy, data poskytnutá MPSV a ÚP a webové stránky, případně výroční zprávy daných NNO). S vytipovanými institucionálními aktéry byly následně provedeny polostrukturované rozhovory. Samotný kvalitativní výzkum v České Lípě spočíval v polostrukturovaných rozhovorech s osobami v žijícími v sociálním a dostupném městském bydlení, u soukromých pronajímatelů a na ubytovnách se zaměřením na osoby sociálně znevýhodněné.

Vymezení lokality a základní sociodemografické údaje

Česká Lípa je město ve stejnojmenném okrese v Libereckém kraji. Nachází se zhruba osmdesát kilometrů severně od Prahy na řece Ploučnici s historickým centrem na jejím pravém břehu. Česká Lípa má celkem čtrnáct místních částí, v nichž k 31. 12. 2023 žilo 37 483 obyvatel.

Městská část Dubice, která se nachází v jižní části města je hlavní průmyslovou oblastí okresu. Sídlí zde řada firem z oboru automobilového průmyslu, jako je Johnson Controls, Delphi Packar či Fehrer Bohemia. Komponenty vlakových souprav zde rovněž vyrábí závod společnosti Alstom.

Demografický trend mírného přírůstku obyvatel z roku 2022 pokračoval i v loňském roce. V roce 2022 i v minulém roce se jednalo o přírůstek stěhováním, částečně bezpochyby ovlivněný příchodem uprchlíků z Ukrajiny. V České Lípě v posledních letech převažuje nižší porodnost, která nevyvažuje počet zemřelých obyvatel. Z rozhovorů s místními aktéry rovněž vyplývalo, že v městě žije až o několik jednotek tisíců obyvatel více, než vyplývá ze statistik trvalého pobytu. Podle SLDB 2021 má obvyklý pobyt v České Lípě zhruba 2 tisíce lidí.

Graf 2 – Pohyb obyvatel

Zdroj: ČSÚ

V roce 2021, 2022 i 2023 vykazovala Česká Lípa záporný přirozený přírůstek, s tím souvisí i postupně se zvyšující průměrný věk obyvatel, který byl k roku 2022 necelých 42 let.

Tabulka 1 – Demografický vývoj v České Lípě

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Počet obyvatel celkem	37 444	37 525	37 361	36 740	37 262	37 483
v tom						
Muži	18 140	18 248	18 181	17 945	18 107	
podle pohlaví						
Ženy	19 304	19 277	19 180	18 795	19 155	
v tom						
0-14	6 083	6 100	6 157	5 985	6 060	
ve věku (let)						
15-64	25 081	24 992	24 652	24 025	24 336	
65 a více	6 280	6 433	6 552	6 730	6 866	
Průměrný věk	40,9	41,1	41,2	41,7	41,8	

Zdroj: ČSÚ

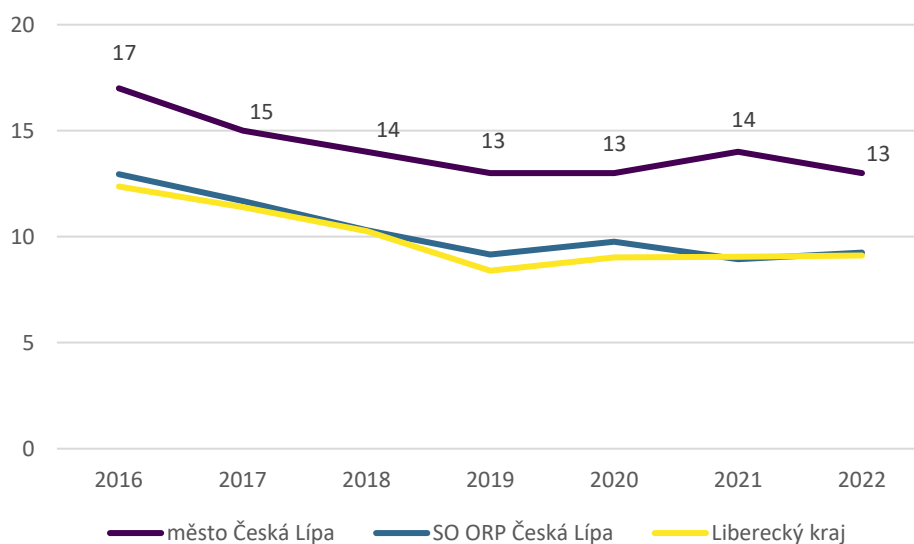
V České Lípě bylo v posledním Sčítání lidí, domů a bytů z roku 2021 evidováno 17 243 domácností, nejvíce bylo domácností o 1 až 2 osobách (celkem 12 387), domácností o 6 a více členech bylo v SLBD 2021 zjištěno 198. Z celkem 16 141 obydlených bytů zjištěných během SLBD 2021 připadlo 1 929 na neúplné rodiny.

Index sociálního vyloučení

Jedním z nástrojů, který umožňuje posoudit míru zatížení sociálním vyloučením jednotlivých obcí je index sociálního vyloučení². Index sleduje stav, resp. rozsah sociálního vyloučení prostřednictvím indikátorů pokrývajících dimenze chudoby, vyloučení z bydlení, vyloučení z oficiálního trhu práce, vyloučení ze vzdělávání a dimenzi zadluženosti (Lang & Matoušek, 2020).

Škála indexu nabývá hodnot od 0 do 30 bodů, přičemž hodnota 0 znamená absenci nebo minimální rozsah sociálního vyloučení a hodnota 30 bodů nejvyšší míru zatížení sociálním vyloučením. Město Česká Lípa spadá do kategorie obcí s nejvyšší mírou sociálního vyloučení (kategorie 12 až 30 bodů).

Graf 3 – Vývoj hodnot indexu sociálního vyloučení 2016-2022

Zdroj: ASZ

Od roku 2018 nedochází v hodnotách Indexu za Českou Lípu k významným změnám, hodnoty za jednotlivé roky kolísají mezi 14 a 13 body. Za zvýšením hodnoty Indexu v roce 2021 stojí především zhoršení v dimenzi vyloučení ze vzdělávání (vzrostl počet bodů v této dimenzi, tj. zvýšil se podíl žáků ukončujících povinnou školní docházku v 7. nebo 8. ročníku běžné třídy základní školy). Vyšší počet bodů byl v tomto roce zaznamenán také v dimenzi zadluženosti (tj. podíl osob v exekuci) a v dimenzi vyloučení z bydlení (tj. podíl osob pobírajících PnB). Bodové hodnoty v těchto dimenzích jsou však vysoké dlouhodobě. V roce 2022 se do snížení

² Index sociálního vyloučení vyvinula Agentura pro sociální začleňování v rámci projektu Systémové zajištění sociálního začleňování jako jednotný nástroj, který v sobě zahrnuje klíčové ukazatele z různých oblastí sociálního vyloučení a umožňuje tedy v celorepublikovém rozsahu míru zatížení sociálním vyloučením posoudit. Více k indexu viz Index sociálního vyloučení – Agentura pro sociální začleňování (socialni-zaclenovani.cz)

hodnoty Indexu promítlo zlepšení v dimenzi vyloučení ze vzdělávání, zhoršení však nastalo v dimenzi chudoby (tj. zvýšil se podíl příjemců PnŽ).

Sociální dávky

V následujících tabulkách je přehled vývoje vybraných nepojistných sociálních dávek za období 2016-2023, konkrétně dávky státní sociální podpory (příspěvek na bydlení) a dávek pomoci v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení).

Příspěvek na bydlení je dávka, která přispívá osobě/domácnosti při úhradě nákladů souvisejících s bydlením. Po poklesu v letech 2019 až 2021 došlo od roku 2022 k významnému nárůstu počtu příjemců této dávky, který se znovu opakoval i v roce 2023. Mimořádné navýšení normativních nákladů na bydlení spolu s růstem cen energií rozšířilo počet domácností, které mají na tento příspěvek nárok, nejvýrazněji se tento vzestup projevil u kategorie osob 65+. Kromě toho k nárůstu počtu příjemců PnB přispělo také zjednodušení výplat dávky nebo zvýšení povědomí o jejím využití a dostupnosti.

Tabulka 2 – Vyplacené dávky PnB a % podíl příjemců 2016 až 2023

	Počet PnB vyplacených v průměrném měsíci	% podíl příjemců PnB v průměrném měsíci
2016	1243	4,0
2017	1185	3,8
2018	1053	3,4
2019	909	2,9
2020	863	2,8
2021	799	2,6
2022	977	3,1
2023	1463	N

Zdroj: MPSV

Pozn.: Znak „N“ označuje nedostupná data

Počet příjemců dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí se ve sledovaném období soustavně snižoval až do roku 2022, kdy došlo k mírnému nárůstu příjemců, který pokračoval i v roce loňském. Příspěvek na živobytí je určen na úhradu potřeb osoby (společně posuzovaných osob) zabezpečující její základní životní podmínky, jako je strava, ošacení, základní hygienické potřeby atp. Okruh společně posuzovaných osob tvoří všechny osoby, které společně užívají byt, společně hospodaří a hradí náklady na své potřeby. Snižování počtu vyplácených příspěvků na živobytí je celorepublikovým trendem, který však není odrazem plošného zlepšování sociální situace v ČR. Kombinace nulové valorizace životního minima spolu s rostoucí výší minimální mzdy rozšiřuje tu část obyvatel, kteří i přes velmi nízké příjmy nemají při sečtení příjmu své domácnosti nárok na dávku pomoci v hmotné nouzi. **V roce 2023 došlo k nárůstu u příjemců PnŽ v bytech.**

Tabulka 3 – Příjemci a SPO dávky PnŽ 2016 až 2022

	Počet PnŽ vyplacených v průměrném měsíci roku	Počet SPO v domácnostech příjemců					
		byt	ubytovací zařízení	stavba pro rekreaci	jiný než obytný pro- stor	pobytové sociální služby	bez práv- ního titulu, bez pří- střeší nebo nezjištěno
2016	596	1233	166	2	22	55	60
2017	482	970	138	0	26	43	38
2018	360	627	99	0	18	33	22
2019	271	456	78	0	27	33	32
2020	259	458	86	0	10	44	24
2021	252	448	94	0	25	29	21
2022	267	495	81	0	25	34	34
2023	278	544	77	0	10	37	31

Zdroj: MPSV, ČSÚ; výpočty vlastní

V následující tabulce je přehled příjemců a společně posuzovaných osob dávky příspěvku na živobytí (jedná se o ulice, kde bylo alespoň 5 příjemců této dávky). Dlouhodobě dominují ulice Dubická (tedy „Parlament“ a „Senát“) a Česká (Ubytovna u mlékárny), spolu s ulicí Okružní. Zde se nachází ubytovna, kde kromě ukrajinských uprchlíků žijí rovněž starobní důchodci a pobíratelé sociálních dávek a část panelových domů v této ulici vlastní firma CPI byty. Poměrně nízký počet příjemců dávek PnŽ v ulici Litoměřická potvrzuje, že zdejší ubytovací kapacita slouží – s ohledem na dispozice ubytovacích jednotek – primárně jednotlivcům. Dlouhodoběji ve statistikách vystupují ještě ulice Havířská, kde se nacházejí panelové domy ve vlastnictví firmy CPI byty a Svatopluka Čecha (Dům rychlé pomoci).

Tabulka 4 – Lokalizace příjemců a SPO dávky PnŽ v letech 2019 až 2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Česká	57	62	69	60	47
Dubická	66	62	50	63	73
Havířská	13	14		11	16
Jiráskova	23	22			
Litoměřická	11	9	13	13	7
Okružní	65	71	79	84	60
Ruská		5			
Severní	12	12		9	
Svatopluka Čecha	8	12	12	9	11
Svojsíkova stezka	19				
Ústecká				5	6
Zhořelecká		17			

Zdroj: MPSV

Další dávkou pomoci v hmotné nouzi dorovnávací náklady na bydlení domácnostem, kterým po odečtení odůvodněných nákladů na bydlení nezůstává částka živobytí, je doplatek na bydlení. Doplatek na bydlení je pomocí osobám (domácnostem), které i přes poskytnutý příspěvek na bydlení nemohou ze svých prostředků uhradit náklady spojené s užíváním bytu. **V roce 2023 došlo k poklesu přiznaných (vyplacených) doplatků na bydlení, nejvíce příjemců bydlelo v bytech, dlouhodobě vysoký počet příjemců je i v ubytovacích zařízeních.**

Tabulka 5 – Vyplacené dávky DnB a % podíl příjemců 2016 až 2022

	Počet SPO v domácnostech příjemců							
	Počet DnB vyplacených v průměrném měsíci	% podíl příjemců DnB v průměrném měsíci	byt	ubytovací zařízení	stavba pro rekreaci	jiný než obytný prostor	pobytové sociální služby	bez právního titulu, bez přístřeší nebo nezjištěno
2016	388	1,25	3219	909	0	194	303	20
2017	319	1,02	N	N	N	N	N	N
2018	227	0,72	1831	551	0	49	259	33
2019	190	0,61	1462	423	0	50	314	22
2020	189	0,61	1444	486	0	33	269	19
2021	181	0,59	1400	504	0	34	244	19
2022	179	0,57	1378	444	0	47	253	14
2023	154	N	1166	383	0	14	272	2

Zdroj: MPSV

Podobně jako u lokalizace příjemců a společně posuzovaných osob dávky PnŽ i u doplatku na bydlení se příjemci koncentrují v lokalitách známých koncentrací sociálního vyloučení, tedy v lokalitě „Parlament“ a „Senát“, v ulicích Česká a Okružní a s odstupem v dalších ulicích, kde se nacházejí soukromé i městské ubytovací kapacity.

Tabulka 6 – Lokalizace příjemců a SPO dávky DnB v letech 2019 až 2023

	2019	2020	2021	2022	2023
5. května		15	14		
Bohuslava Martinů				17	19
Brněnská				15	21
Česká	58	62	68	61	48
Dubická	101	98	86	111	109
Havířská		14	11	11	22
Jáchymovská		16		7	8
Jiráskova	35	33	26		
Jižní	9				
Litoměřická	22	16	15	16	15
Mánesova	33			20	33
Okružní	87	75	84	91	86
Ruská		5			
Severní	13	17			
Svatopluka Čecha	8	12	12	9	12
Svojsíkova stezka	22				
Ústecká				5	8
Zhořelecká	19	19	23		

Zdroj: MPSV

Tabulka 7 – Příjemci a SPO dávky DnB podle typu bydlení 2016 až 2022

	byt		ubytovací zařízení		stavba pro rekreaci		jiný než obytný prostor		pobytové sociální služby		bez právního titulu, bez přístřeší nebo nezjištěno	
	Příjemci	SPO	Příjemci	SPO	Příjemci	SPO	Příjemci	SPO	Příjemci	SPO	Příjemci	SPO
2016	3219	708	909	160	0	0	194	14	303	55	20	2
2017	N	593	N	140	N	0	N	14	N	52	N	7
2018	1831	401	551	111	0	0	49	19	259	35	33	4
2019	1462	312	423	76	0	0	50	25	314	34	22	0
2020	1444	280	486	94	0	0	33	7	269	45	19	1
2021	1400	297	504	101	0	0	34	10	244	29	19	1
2022	1378	297	444	84	0	0	47	13	253	32	14	1

Zdroj: MPSV

Dávkou pomoci v hmotné nouzi, která slouží k poskytnutí **pomoci** v situacích nepříznivého a mimořádného charakteru, které je třeba řešit bezodkladně, je mimořádná okamžitá pomoc (dále jen MOP). V následujících přehledech jsou uvedeny dávky MOP v letech 2016 až 2023 dle počtu vyplacených dávek a dle důvodu přiznání. Nejčastěji vyplácenou pomocí byla dávka mimořádné okamžité pomoci na jednorázový výdaj (v tabulce uvedena jako MOPV). Tato nenároková dávka bývá využívána, mimo jiné, k uhrazení jistoty (kauce) při vstupu do nájemního bydlení. V roce 2023 bylo KoP ÚP Česká Lípa přiznáno na jistoty („kauce“ na bydlení) 11 MOP a 6 jich přiznáno nebylo, dle specifických lokality se podle ÚP tyto MOP

vymezit nedají. Správní orgán při vyhodnocování nároku na MOP k úhradě jistoty ověřuje možnost úhrady z jiných zdrojů (např. z fondu obce či soukromé nadace apod.), není to však pro vyhodnocení MOP podmínkou. Podobně se vždy posuzují individuálně opakované žádosti o MOP, přičemž se zohledňují již dříve vyplacené MOP ke stejnému účelu a důvody ukončení poslední nájemní smlouvy.

Tabulka 8 – Dávky MOP 2016 až 2023

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
vyplacené dávky celkem	228	141	51	47	45	86	49	71
Počet dávek MOP vyplacených v průměrném měsíci	19,0	11,8	4,3	3,9	3,8	7,2	4,1	

Zdroj: MPSV

Tabulka 9 – Vyplácené dávky MOP dle důvodu přiznání³

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
MOPZ	79	22	7	9	2	3	11	1
MOPU	2	0	0	7	9	35	4	1
MOPV	70	57	16	13	17	23	19	34
MOPN	31	18	13	6	2	5	3	11
MOPS	9	17	8	9	5	8	10	11
MOPD	37	27	7	3	10	12	2	13

Zdroj: MPSV

³ MopZ = Mimořádná okamžitá pomoc z důvodu hrozby vážné újmy na zdraví
MopU = Mimořádná okamžitá pomoc z důvodu mimořádné události
MopV = Mimořádná okamžitá pomoc z důvodu uhrazení jednorázového výdaje
MopN = Mimořádná okamžitá pomoc – předměty dlouhodobé potřeby
MopS = Mimořádná okamžitá pomoc z důvodu nebezpečí sociálního vyloučení
MopD = Mimořádná okamžitá pomoc – činnosti nezaopatřeného dítěte

Bydlení

Podle údajů ČSÚ (Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2021, dále jen SLDB 2021) bylo v České Lípě celkem 16 906 bytů, z toho obydlených bylo 16 141 a neobydlených 765 bytů. Velká většina – téměř 13 tis. bytů – se nachází v bytových domech (podrobněji viz tabulka 9), přičemž naprostá většina bytů v bytových domech je obydlena (k SLDB 2021 bylo neobydleno pouze 154 bytů).

Město je dle řady místních aktérů z hlediska bydlení dlouhodobě naplněno – v České Lípě dle nich žije o jednotky tisíc více obyvatel, než je zde trvale přihlášených. Hlavním důvodem této naplněnosti je dle zkušeností respondentů stěhování osob ze širšího regionu do České Lípy za prací – v okolí města je několik výrobních provozů spjatých s automobilovým průmyslem.

Tabulka 10 – Byty podle obydlenosti a druhu domu (SLDB 2021)

Byty	v tom			Obydlené byty	v tom			
	celkem	v rodinných domech	v bytových domech		celkem	v rodinných domech	v bytových domech	v ostatních budovách
celkem	16 906	3 638	12 958	310	16 141	3 042	12 804	295

Zdroj: Český statistický úřad, Veřejná databáze

Ze zhruba 16 tis. obydlených bytů připadají necelé dva tisíce na domácnosti samoživitelek (či samoživitelů), v nájemním bydlení je tento poměr vyšší.

Tabulka 11 – Obydlené byty podle typu hospodařící domácnosti a právního důvodu užívání bytu (SLDB 2021)

Obydlené byty celkem	jedinlivce	v tom domácnost						vícečlenná nerodinná domácnost
		úplná rodina bez závislých dětí	úplná rodina se závislými dětmi	neúplná rodina-osamělý otec	neúplná rodina-osamělá matka	2 a více rodin		
Obydlené byty celkem	16141	6350	3977	3093	263	1666	143	298
v tom podle právního důvodu užívání bytu:								
byt ve vlastním domě	2353	460	894	605	48	134	54	23
byt v osobním vlastnictví	6888	2418	2019	1392	101	686	43	106
jiné bezplatné užívání bytu	582	304	127	70	13	43	3	10
byt nájemní/pronajatý	4238	1808	750	836	73	550	29	129
byt družstevní	34	20	7	2	-	4	-	-
jiný důvod užívání bytu	356	167	64	45	4	43	6	17
nezjištěno	1690	1173	116	143	24	206	8	13

Zdroj: Český statistický úřad, Veřejná databáze

Bytový fond města

Bytový fond v majetku města Česká Lípa tvoří zhruba 4 % českolipských bytů. Městský bytový fond je dominantně (kromě 2 bytů) spravován Okresním stavebním bytovým družstvem Sever (dále jen OSBD). Jedná se o celkem 433 bytů: zhruba 150 bytů s tržním nájemným se nachází na sídlišti Lada, přes 200 bytů jsou rovněž byty s tržním nájemným v jiných lokalitách města, zhruba 70 bytů jsou byty městem definované jako „dostupné a sociální bydlení“⁴ v lokalitě Dubická/Mánesova (tedy „Parlament“ a „Senát“), a dalších 23 ubytovacích jednotek je v městské ubytovně v Centru „N“. Samostatnou složkou jsou ubytovací možnosti městské organizace Sociální služby města Česká Lípa v rámci azylových domů, domova pro seniory a domu s pečovatelskou službou.

Město ve svých Zásadách pro pronájem bytů ve vlastnictví města Česká Lípa rozlišuje celkem 4 kategorie bydlení:

- 1.) byty dostupného a sociálního bydlení – lokalita Dubická/Mánesova (jinak též „Parlament“ a „Senát“),
- 2.) byty s tržním nájemným v ulicích Pražská, Komenského, Československé armády a centrum města,
- 3.) byty s tržním nájemným - 11 bytových domů na sídlišti Lada – ulice Špálova, Pihelská, Sloupská a Emila Filly,
- 4.) pokoje v ubytovně Centrum „N“

Tabulka 12 – Ceny nájemného městských bytů za m²

Lokalita	Kč/m ²
Dubická, Mánesova	55
lokalita Lada	90
Československé armády	75
Pražská, Komenského	90
centrum města	90
Jindřicha z Lipé 113 (Union), U Vodního Hradu	90
Dobranov	65

Zdroj: MUCL

⁴ Jedná se o definici města v pravidlech přidělování, od běžných městských bytů se liší jiným způsobem přidělování a nižším nájemným. Nicméně stále se jedná o byty, z nichž jsou vyčleněni například dlužníci vůči městu, kritéria doporučení ze strany Výboru pro sociální politiku a zdravotnictví a následného rozhodnutí ze strany Rady města nejsou upřesněna a v bydlení není nutně navázána sociální práce s nájemníky.

Městské byty a mechanismy jejich pronajímání

Město Česká Lípa pronajímá uvolněné byty na základě zveřejněného výběrového řízení, jehož se může zúčastnit každý, kdo má na Odboru správy bytového fondu a nemovitostí města Česká Lípa evidovanou žádost na pronájem bytu. Zájemci o bydlení si podávají žádost na bytovém odboru (jeden vzor žádosti), kde jsou informováni, že na úřední desce se zveřejňují uvolněné byty. Zde je rovněž uvedeno, jakou formu má výběrové řízení.

Podmínkou k zaevidování žádosti o byt je **trvalý pobyt anebo zaměstnání v České Lípě**. Uchazeč rovněž nesmí mít byt či jinou nemovitost v osobním vlastnictví **v rámci katastrálního území České Lípy**.

Žádosti obyvatel, kteří mají u města evidovaný dluh, na které byla podána výpověď z nájmu bytu z důvodu porušení povinností nájemce, byla na ně podána žaloba za dlužné nájemné a pokud od právní moci rozsudku ukládajícímu nájemci uhradit dlužné nájemné nebo od podání výpovědi neuplynuly 3 roky, nejsou evidovány.

Městské byty s tržním nájemným jsou dle Oddělení bytového a nebytového fondu dlouhodobě obsazené a uvolňují se jen zřídka (obvykle z důvodu úmrtí nájemníka) – ročně se uvolní nižší jednotky bytů.

Statistiky Oddělení bytového a nebytového fondu v tabulce 12 poskytují vhled do bytové situace žadatelů o městský byt v letech 2022, 2023 a začátkem roku 2024. Ze statistik je patrné, že většina žadatelů o městský byt bydlí v době podání žádosti u rodiny, případně v nájemním bydlení. Lze dovozovat, že větší část žadatelů o městský byt z řad bydlících u rodiny jsou mladí dospělí, kteří se chtějí osamostatnit. Z žadatelů bydlících v nájemním bytě připadá zhruba polovina na osoby bydlící v bytech společnosti CPI byty, který je dominantním soukromým pronajímatelem v obci. Ze statistik nelze dovozovat, jaká část žadatelů bydlí v nějaké formě prekérního bydlení – ty zjevné (azylové domy, ubytovny atp.) se týkají jednotek žadatelů ročně, nicméně prekérní bydlení se svým charakterem může týkat i osob bydlících u rodiny či v nájemním bydlení.

Tabulka 13 – Žadatelé o městský byt dle typu dosavadního bydlení

	2022	2023	2024
městský byt	3	3	6
nájemní byt			
celkem	18	24	15
z toho CPI	6	11	7
podnájem	3	6	2
družstevní			1
rodina	20	19	10
azylový dům		3	3
N-centrum		3	
Sociální služby	1	1	2
ubytovna	2		
bez přístřeší	1		
město – jiné	1		
rekreační objekt		1	1
známí	3		
neuveдено	1		
Celkem	53	60	40

Zdroj: MUCL

Z dat o žadatelích o městský byt dle uvedeného (hlavního) příjmu vyplývá, že zaměstnání jakožto svůj hlavní příjem uvádí v posledních letech zhruba polovina žadatelů, u kombinací zaměstnání a důchodů či dávek jsou to cca dvě třetiny. Statisticky významnější počty žadatelů připadají i na starobní důchodce a příjemce sociálních dávek.

Tabulka 14 – Žadatelé o městský byt dle uvedeného příjmu

	2022	2023	2024
Zaměstnání (včetně OSVČ)	29	34	23
Starobní důchod	8	6	7
Sociální dávky	6	9	6
Invalidní důchod	5	4	2
zaměstnání + důchod	2	3	1
zaměstnání + invalidní důchod		3	1
zaměstnání + sociální dávky	2		
Mateřská/rodičovská	1		
Úřad práce		1	
Celkem	53	60	40

Zdroj: MUCL

Běžné byty

Většina městských bytů (v centru města a v lokalitách Pražská, Komenského, ČSA) se pronajímá s předplaceným šestiměsíčním nájmem. Byty v lokalitě Lada (11 bytových domů) se pronajímají s předplaceným měsíčním nájmem. Výběrové řízení do těchto bytů probíhá tzv. „obálkovou metodou“, tedy nejvyšší finanční nabídkou na m².

U bytů s tržním nájmem jsou nájemní smlouvy uzavírány na dobu určitou, a to na dobu 2 let, přičemž v případě řádného plnění smluvních povinností má nájemce právo opakovaně žádat o prodloužení smlouvy na dobu určitou, a to vždy na dobu nejvýše 2 roky.

N Centrum, oficiálně Centrum „N“ (Svojsíkova stezka č. p. 3018)

Objekt nejčastěji nazývaný „N Centrum“ v ulici Svojsíkova stezka č. p. 3018 je ubytovací zařízení v majetku města Česká Lípa. Objekt sestává ze dvou na sebe navazujících budov, přičemž k bydlení bylo k únoru 2024 využíváno pouze přízemí prostřední dvoupatrové budovy. Vchodové dveře se zamykají, v budově je na částečný úvazek přítomen domovník/správce. V minulosti objekt sestával ze tří budov a obydlená byla i dvě nadzemní podlaží objektu, po požáru v prosinci roku 2019 došlo k vyklizení větší části N centra a nepokračoval ani provoz volnočasové klubovny pro děti ze znevýhodněného prostředí Paramisa, která byla od roku 2003 provozována městem. K únoru 2024 byly obsazené pouze dvě ubytovací jednotky/pokoje – v obou případech se jednalo o jednotlivce, muže a ženu, a sociální odbor města (terénní sociální pracovnice) řešil jejich následné bydlení.

Výše nájemného se liší dle velikosti jednotky a počtu ubytovaných osob: na ubytovně jsou hrazeny zálohy na služby podle počtu ubytovaných osob v pokoji, cena za ubytování je 1 500 Kč/měsíc za jedno místnost až 2 500 Kč/měsíc za troj místnost. Společné sociální zařízení se nachází na chodbě. Žádosti o ubytování v ubytovně Centrum „N“ se řeší průběžně podle podání žádosti žadatelem. Stejně jako u bytů v lokalitě Dubice i žádosti o ubytování v Centru „N“ projednává Výbor pro sociální politiku, který doporučí či nedoporučí uzavření smlouvy Radě města. Smlouvy o ubytování jsou uzavírány na 6 měsíců, smlouvu je dle pravidel uvedených na webu města možné prodloužit maximálně 2 x na 6 měsíců, a to za podmínky zaevidování se do seznamu uchazečů o obecní byt.

Dům s pečovatelskou službou (Ústecká č. p. 2855)

DPS spravovaný příspěvkovou organizací Sociální služby města České Lípy na adrese Ústecká 2855 má 108 bytových jednotek o dispozici 1+0 a 1 bytovou jednotkou o dispozici 1+1, všechny byty mají nájemné ve výši 35 Kč za m². Přístup do budovy je plně bezbariérový, samotné bytové jednotky však bezbariérové nejsou. Ubytovaní je celoroční s poskytováním pečovatelské služby.

V Domě s pečovatelskou službou je pro účely sociálního a dostupného bydlení vyčleněno 10 bytů (s nájmem ve stejné výši jako u ostatních jednotek). Mechanismy přidělování sociálních a dostupných bytů v rámci DPS vymezují Pravidla pro podávání a vyřizování žádostí o pronájem bytů v Domě s pečovatelskou službou – sociální a dostupné bydlení; o přidělení

bytu rozhoduje Rada města Česká Lípa, nájemní smlouvu žadatel uzavírá s příspěvkovou organizací Sociální služby města České Lípy.

Jako diskvalifikující faktory znemožňující bydlení v DPS jsou v Pravidlech uvedeny případy, kdy je osoba nesoběstačná, trvale ležící, má diagnostikováno závažné psychiatrické onemocnění případně je závislá na alkoholu či OPL.

Město na rok 2025 plánuje postupnou rekonstrukci DPS za provozu, z tohoto důvodu se namísto obsazování uvolněných míst tvoří pro budoucí zájemce pořadník.

Byty dostupného a sociálního bydlení („Parlament“ a „Senát“; „Dubice“) (Mánesova č. p. 937 a Dubická č. p. 935, 934, 936, 1354 a 1355)

Město má jakožto formálně definované „dostupné a sociální bydlení“ byty v rámci několik propojených bytových domů v ulicích Dubická a Mánesova (jinak též „Parlament a Senát“, či „Dubice“), jedná se o cca 70 bytů. Tyto byty v minulosti sloužily jako ubytovací kapacity pro zaměstnance železnice, dnes slouží coby dostupné bydlení pro obyvatele ohrožené sociálním vyloučením (viz níže). Pro zaevidování žádosti platí stejná pravidla jako u běžných městských bytů, nicméně byty se nesoutěží obálkovou metodou a odlišná je i délka smluv. Žádosti o pronájem bytů v lokalitě Dubice projednává Výbor pro sociální politiku, byty se zde pronajímají na 6 měsíců a po šesti měsících se smlouva obnovuje prostřednictvím dodatků. Dle bytového odboru tato zkrácená lhůta znamená lepší podchycení případných dluhů na nájemném, které tak nedosahuje takových výší.

Smlouvy se uzavírají v kanceláři OSBD, které rovněž řeší i veškerou agendu související s předáním bytu, prodlužování smluv a evidence a splácení dluhů na nájemném. Elektřinu a plyn mají nájemníci přihlášené na sebe, jednou ročně probíhá odečet vody a vyúčtování spotřeby elektřiny ve společných prostorách. Nájemníci při prodlužování smluv dokládají zaplacení záloh na elektřinu a plyn, jednou ročně rovněž dokládají revizi plynových rozvodů a topidel. Dle OSBD bývá u části nájemníků problém při uzavírání smluv o odběru plynu a elektřiny, neboť mají z minulosti dluhy u různých dodavatelů – z tohoto důvodu je nutné u prodlužování nájemních smluv dokládat také smlouvy týkající se elektřiny a plynu, neboť při případném odpojení nelze byt řádně užívat. Byty jsou standardně vybaveny kuchyňskou linkou, sporákem, bojlerem, vanou a umyvadlem. V bytě si nájemník hradí opravy do výše 100 Kč za m² ročně, přičemž podle OSBD nájemníci o této povinnosti mnohdy nevědí (byť je mají uvedené v pravidlech k užívání bytu, které jsou součástí nájemní smlouvy), případně vědí a drobné opravy neřeší. Takto mohou vznikat nedoplatky například kvůli protékající toaletě či podobným drobným závadám.

Při předávání bytu po skončení nájmu se sepíše písemně ukončení smlouvy, (včetně dluhů, pokud jsou) a domluví se datum a čas předání bytu. Byt musí být prázdný, případně se po nájemnících vymáhají náklady na vyklizení bytu. V praxi se dle OSBD stává, že po sepsání ukončení nájemníci nesplní náležitosti předání (tedy předání s předávacím protokolem o převzetí bytu a vrácení klíčů) a smlouva o ukončení je v tom případě neplatná a nájemné

stále běží (OSBD dle svých slov lhůtu pro předání ponechává až do desátého dne následujícího měsíce, poté již vzniká nutnost hradit nájemné i za tento měsíc).

OSBD každý měsíc předává městu soupis dlužníků (statistiky viz níže). Dlužníkům na nájemném za předešlý měsíc je zaslána první upomínka obyčejně, při neuhrazení je doporučeně zaslána druhá upomínka, a při neuhrazení dluhu třetí měsíc v řadě je zaslána doporučeně výpověď z nájmu (zde je 15denní lhůta dlužnou částku vyplatit). Následně je věc předána právníkovi, který zaslá předžalobní výzvu (zde je znovu 15denní lhůta dlužnou částku vyplatit) a následně podává žalobu na vyklizení.

Ve výjimečných případech se dlužníci obrací na radu města a žádají o výjimku o prodloužení smlouvy. Tu projednává Rada města, přičemž dle zkušeností OSBD většinou těmto lidem vychází vstříc.

Městské bydlení v kontextu sociálního vyloučení

Pohled na městem označované dostupné a sociální bydlení v ulicích Dubická a Mánesova se od minulé vstupní analýzy (Charvát, 2021) neproměnil: i nadále je lokalita označovaná jako „Parlament“ a „Senát“ vnímaná ze strany místních aktérů jakožto místo koncentrace sociálního vyloučení, kde končí chudší část populace, především pak Romové. Z hlediska osob ve standardním nájemním bydlení (městském i soukromém), ale i lidí žijících u problematických pronajímatelů, má lokalita pověst špatné adresy (viz níže).

Pohledem některých obyvatel dalších lokalit, kde se koncentruje sociální vyloučení (Ubytovna u mlékárny), jsou byty v Parlamentu a Senátu přesto považovány za dobré bydlení, nicméně tento názor nelze zobecnit: i v N Centru či ve výše zmíněné ubytovně se výzkumník setkal s názorem, že „do Parlamentu ne, tam jsou samí cikáni“.

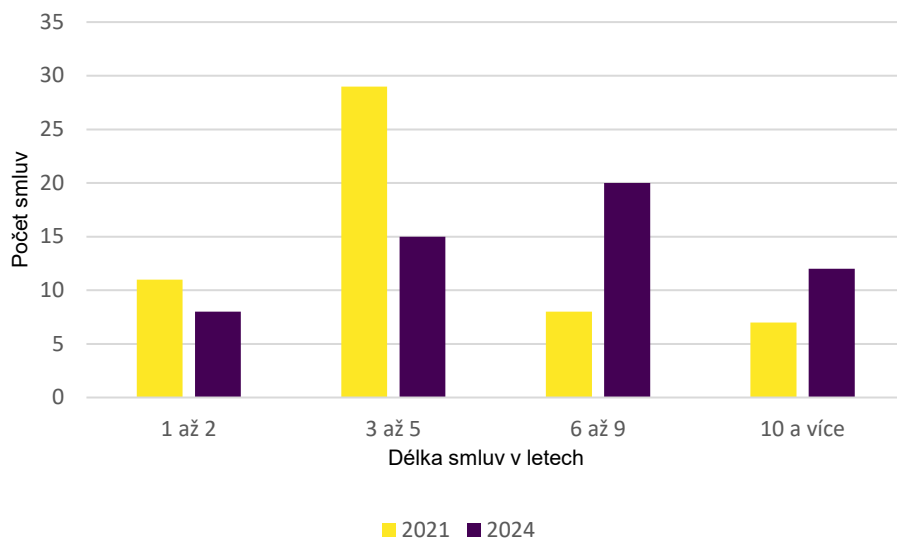
Oblast okolo Dubické ulice je ze strany části respondentů vnímána jakožto problematická. Pro respondenty z řad sociálně vyloučených obyvatel žijících u soukromých pronajímatelů je lokalita místem koncentrace problémů a prostorové segregace. Rovněž část respondentů (z řad romské minority), kteří žijí v „běžném“ komerčním bydlení a znají lokalitu Dubice, zmiňovala tyto bytové domy jakožto problematické místo z hlediska prostorové segregace (koncentrace sociálního vyloučení na malém prostoru), segregace rezidenční („špatná adresa“), obecně „špatné pověsti“ místa i otázky transgeneračního přenosu problémových vzorců chování. Respondenti mimo Dubici obvykle měli výhrady k místu bydlení, nakupenosti a přenosu problémů (dluhy, absence vzdělání, absence formálního zaměstnání) v rámci lokality a problematičnosti soužití různých skupin (viz níže). Respondenti z řad romské minority žijící v běžném komerčním bydlení častěji hodnotili prostředí Dubice jakožto nevhodné k výchově dětí, neboť hrozí, že „prostředí je semele“. Respondenti žijící u problematických soukromých pronajímatelů (Jiráskova, Nawkova), zmiňovali velikost lokality a tím i vyšší koncentraci problémů, obyvatelé Jiráskovy ulice rovněž prostorovou odloučenost „Parlamentu“ a „Senátu“ v porovnání s jejich bydlením. Pro respondenty, kteří deklarovali bezdlužnost vůči městu (obvykle nájemníci CPI bytů), tak výše zmiňované výhrady převažují nad výhodou relativně nízkého nájemného i vyšší stability bydlení.

Za největší problémy tedy respondenti bydlící u různých soukromých pronajímatelů shodně označovali koncentraci sociálního vyloučení do několika málo bytových domů na jedné adrese, problematičnost soužití odlišných skupin (i v rámci romské minority), koncentraci problémů spjatých se sociálním vyloučením (dluhy, absence vzdělání a zaměstnání, problém alkoholu a drog) a s tím spjatá rizika přenosu negativních vzorců chování na děti a v neposlední řadě „špatné jméno“ adresy které je s lokalitou asociováno, přičemž tyto zmiňované nevýhody převažovaly nad pozitivními aspekty bydlení, jako je kvalita bytů, relativně nízké nájemné a stabilita bydlení.

Jak zmiňovali obyvatelé Dubice i část místních aktérů, „Parlament“ a „Senát“ netvoří jednodílnou komunitu, ale spíše vícero samostatných komunit v rámci lokality: starousedlíci a noví obyvatelé, „Čeští“ a Olašští Romové, malá část majoritní populace, různé příbuzenské sítě... Tato skutečnost byla kromě samotných obyvatel zmiňována i ze strany některých místních aktérů (APK, SAS, NZDM). Propojení jednotlivých komunit (typicky například vztah různých skupin Romů) je mnohdy obtížné, u dětí a mládeže se o toto snaží díky svému působení v lokalitě nízkoprahový klub Koule. Institut domovníka, který byl zmiňován jako možná prevence problémů (ničení majetku, poškozování společných prostor, konflikty) v rámci „Parlamentu“ a „Senátu“, by tak dle některých oslovených nájemníků neplnil svou roli s ohledem na různorodost komunit, respektive by bylo obtížné nalézt někoho, kdo by měl potřebný respekt obyvatel lokality a zároveň nebyl zasíťován v některé z místních vazeb. Část lidí z lokality rovněž v této souvislosti zmiňovala obecnou ztrátu respektu mladé generace vůči starším, která znemožňuje sociální kontrolu například ve vztahu k ničení společného majetku (vchodových dveří, chodeb, hřiště).

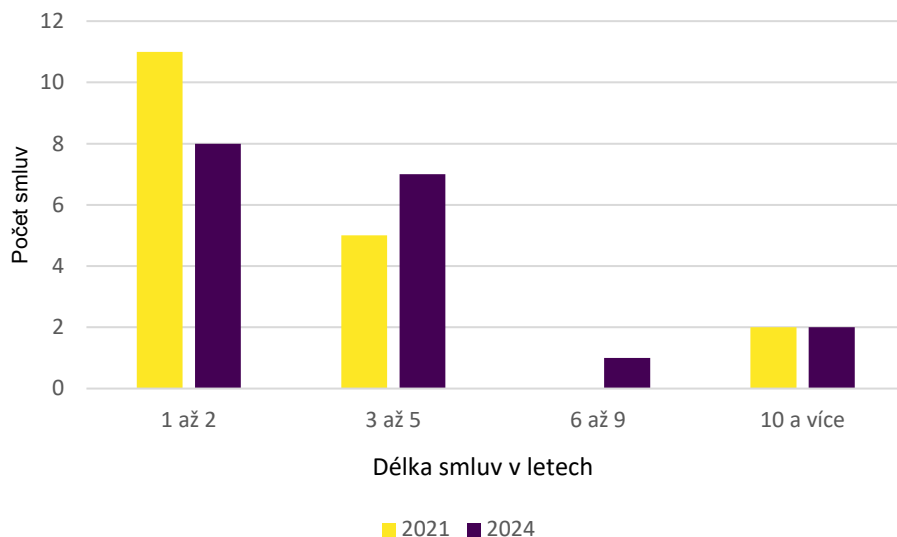
Z porovnání délky smluv z ledna 2021 (minulá vstupní analýza) a února 2024 je patrné, že se zvýšil počet smluv (domácností), které v lokalitě bydlí vícero let (6 let a déle), nicméně stále se jedná o bydlení se zvýšenou fluktuací obyvatel.

Graf 4 – Délka smluv – Parlament

Zdroj: archiv ASZ, OSBD

Graf 5 – Délka smluv – Senát

Zdroj: archiv ASZ, OSBD

Jak je patrné z tabulky 14, k únoru 2024 bylo v bytech v lokalitě „Parlament“ a „Senát“ 28 aktuálních (tedy zde stále bydlících) dlužníků-domácností, ve zbylých bytech v majetku města dlužilo ke stejnému období 26 domácností. I když tedy byty v Dubici tvoří necelých 20 % městského bytového fondu, k únoru 2024 tvořily více než polovinu aktivních dlužných domácností (přičemž v kategorii dluhů historických je tento poměr ještě výraznější). Průměrná dlužná částka aktivních dlužníků v bytech v ulicích Dubická a Mánesova byla zhruba 17 tis. Kč.

Tabulka 15 – Dluhy na nájemném v městských bytech (k únoru 2024)

	Celkem	Dubická	Ostatní
Dluhy celkem	7 160 843,02	4 026 376,91	3 134 466,11
Z toho aktuálních	945 924,24	480 470,00	465 454,24
Historických	6 214 918,78	3 545 906,91	2 669 011,87
Počet dlužníků	171	111	60
Z toho aktuálních	54	28	26
Historických	117	83	34

Zdroj: OSBD, Odd. místních poplatků a vymáhání MUCL

Samostatným problémem dle některých aktérů je – spíše než nedostupnost – neschopnost části sociálně vyloučených osob bydlení si udržet (často kvůli nehrazení záloh). Dle majitelky Ubytovny u mlékárny i části místních aktérů řada osob (jednotlivců i rodin) v substandardním soukromém bydlení v minulosti bydlela v městských bytech v Dubici, část má rovněž za sebou pobyt v azylových domech, ale nebyla si schopna bydlení udržet, ať už kvůli předluženosti, neplacení nájmu (či častěji záloh na energie) či nedodržování podmínek v azylových domech. Tyto osoby pak často migrují v rámci substandardního bydlení v České Lípě samotné i v rámci širšího regionu a střídají vlastní nájemní bydlení s pobyty u širší rodiny a známých.

Nejčastější důvody nedostupnosti městských (sociálních) bytů pro skupinu sociálně vyloučených jsou dluhy vůči městu, v minulosti častěji i obsazenost vhodných bytů. Dle OSBD však během posledního projednávání přidělování bytů (podzim 2023) nebyl v případě bytů v ulici Dubická/Mánesova převis poptávky nad nabídkou.

Místní aktéři (obyvatelé, NNO, APK) rovněž popisovali, že se v poslední době v lokalitě rozšířilo problematické sázení na karty⁵, přičemž u dospělých se jedná o tisícové sumy, u dětí a mladistvých o nižší částky.

Problematika substandardního bydlení a trh s nájemním bydlením v České Lípě

Substandardní bydlení v České Lípě zahrnuje primárně menší soukromé pronajímatele a fakticky jednu ubytovnu, která se zaměřuje na sociálně vyloučené osoby. Menší soukromí pronajímatelé se koncentrují v centru města (především ulice Jiráskova, Žižkova, Mariánská), ubytovna se nachází na východním okraji České Lípy.

V rukou soukromých majitelů, kteří rovněž cílí na klientelu sociálně vyloučených, jsou menší bytové domy v centru města. V Jiráskově ulici se jedná o dva bytové domy popsané v minulém

⁵ Nikoliv karetní hry jako takové, ale spíše sázky na to, jaká „padne“ karta.

Vstupní analýze (Charvát 2021). Dům v č. p. 610 je SJM J. Hasíka a M. Hasíkové Chládkové. Objekt je vizuálně v dobrém technickém stavu. V domě je 5 bytů, žijí zde minimálně 2 vícečetné rodiny (4 a 6 dětí), obyvatelé jsou převážně Romové a většina dle svých slov pochází z České Lípy (minimálně jedna rodina se přistěhovala z Mladé Boleslavi). Nájem činí zhruba 18 až 20 tis. Kč za dvou či třípokojový byt včetně poplatků, část nájemníků má smlouvy na neurčito. Dle respondentů odpovídá skutečná výše nájemného tomu uvedenému ve smlouvě. V bytech se topí plynem, majitelé posílají rozúčtování energií obvykle jednou ročně, část nájemníků splácí minulé dluhy za energie majitelům prostřednictvím splátkového kalendáře. Někteří nájemníci v minulosti bydleli v městských bytech v Dubické ulici, odkud byli nuceni odejít kvůli neplacení nájmu/dluhům na energiích. Jiná část nájemníků naopak zmiňovala Parlament a Senát jako místa, kde by nechtěli bydlet kvůli údajně špatné kvalitě bydlení a nevhodnému prostředí pro děti. Vesměs všichni respondenti zmiňovali dluhy: jak u soukromých společností – převážně poskytovatelů energií, tak i u města. Obyvatelé s vícero dětmi zmiňovali svou obavu z nově vzniklých poplatků za odpady, které u nejpočetnější domácnosti dosahují téměř 8 tis. Kč. Většina oslovených obyvatel rovněž jako svůj hlavní příjem uváděla kombinaci sociálních dávek, případně rodičovské a občasných brigád či sezónních prací, malá část měla/má stálou práci (výrobní závod Adient).

Druhý dům v Jiráskově ulici, č. p. 710, je majetkem L. Hladíka. Objekt je v technicky špatném stavu. V domě je 5 bytů, většina z nich je obsazena rodinami s dětmi (jedno až pět dětí). Praktiky pronajímatele jsou dle respondentů problematické: dle smlouvy, do níž bylo možné nahlédnout, by za byt o dispozici 2+1 měli nájemníci platit holý nájem 3700 Kč a 7860 Kč zálohy na energie, fakticky však majitel požaduje 20 tis. Kč v hotovosti, k čemuž je třeba připočíst sociální dávky nájemníků vyplácené přímo na účet majitele. Obvyklá je dle respondentů rovněž praktika požadovat po nájemnících vysoké doplatky za energie bez řádného vyúčtování. Majitel rovněž za „možnost“ přihlášení k trvalému pobytu požaduje za každou osobu 5 tis. Kč. Smlouvy jsou standardně uzavírány na 3 měsíce (v případě „problematických“ nájemníků na 1 měsíc), výpovědní lhůta ze strany majitele je 7 dní. V domě je časté střídání nájemníků, pouze jeden z bytů je obýván delší dobu (cca 10 let). Dům je ze strany části nájemníků i respondentů z ostatních domů označován za místo koncentrace uživatelů OPL (pervitinu), přičemž k prodeji drog dle respondentů dochází i v domě samotném. Objekt je ze strany respondentů z ulice i APK hodnocen jako vysoce problematický, respondenti z domu č. p. 610 označovali tento dům (č. p. 710) jakožto hlavní důvod „špatné pověsti“ celé ulice.

Majitel objektu ve městě vlastní i další bytové domy: dům v nedaleké Mariánské ulici č. p. 541 se k březnu 2023 rekonstruoval, pronajímán je objekt v Nawkově ulici č. p. 281. Jedná se o bývalou garáž za bytovým domem, která byla upravena na 3 byty. Ze třech bytů jsou dva obsazeny rodinami s dětmi (v jednom případě vícečetné), obyvatelé dvou bytů se přistěhovali z Doks kvůli blíže neupřesněným problémům s bydlením, jedna rodina se stěhovala v rámci

České Lípy (ukončení nájmu v „Parlamentu“ z důvodu dluhů na nájemném, poté zčásti pobyt na azylovém domě a zčásti „na ulici“).

Vesměs všichni respondenti z řad sociálně vyloučených osob v soukromém bydlení zmiňovali vícečetné exekuce jakožto hlavní důvod, proč setrvávají v drahém a obvykle substandardním bydlení. Toto se týkalo i respondentů, kteří měli dle svých slov legální zaměstnání a případně se jim dlužná částka strhávala ze mzdy. V této souvislosti byla opakovaně zmiňována nemožnost přesunout se do CPI bytů (jakožto dominantního soukromého pronajímatele) z důvodu množství jednotlivých exekucí.

Ubytovny

Byť je v České Lípě celá řada ubytoven a ubytovacích zařízení, většina dává přednost pracujícím, respektive zaměstnancům různých firem. V rámci komerčních ubytoven tvoří sociálně vyloučené osoby většinu pouze v Ubytovně u mlékárny. Ostatní ubytovny buď osoby bez pracovní smlouvy nepřijímají vůbec, nebo zde žijí pouze jednotky příjemců sociálních dávek. Vesměs všechny českolipské ubytovny jsou navíc dlouhodobě naplněné, k čemuž přispěl i příchod uprchlíků z Ukrajiny.

Dvouvchodový panelový dům v **Litoměřické ulici č. p. 89** („ubytovna Litoměřická“, „ubytovna u koupaliště“) není ubytovnou se schváleným provozním řádem KHS a v katastru nemovitostí je veden jakožto stavba ubytovacího zařízení. V budově se nachází zhruba 110 jednotek (převážně garsonek) s vlastním sociálním zařízením, několik bytů je větší výměry (2+1). Oproti informacím uvedeným v minulé vstupní analýze (Charvát 2021) se situace nijak výrazně nezměnila. Došlo ke zvýšení nájmu – ten je v současné době (březen 2023) 6500 Kč za osobu/bytovou jednotku včetně záloh na energie. Vratná kauce je 7 tis. Kč, standardem jsou smlouvy na půl roku. V domě působí 2 správci, objekt je dle obyvatel v udržovaném stavu. Většina ubytovaných jsou jednotlivci z řad majoritní společnosti, část je v důchodovém věku. V domě žije zhruba 15 až 20 rodin s dětmi, část z nich jsou Romové. Fluktuace obyvatel je dle správců malá, většina z cca 250 obyvatel bydlí v domě již řadu let, obsazenost je dlouhodobě vysoká – podle správců se na bydlení lidé ptají prakticky každý den. Dle správců i oslovených obyvatel mají ubytovaní vždy nějaký příjem mimo nepojistné sociální dávky, ať už se jedná o starobní či invalidní důchod, zaměstnání či brigády. Dle správců je v případě dluhů na nájemném či energiích možnost domluvit si splátkový kalendář („Je lepší počkat ten tejdén, čtrnáct dní, než aby mi zdrhnul s dluhem.“).

Bytový dům Kahan v Jáchymovské č. p. 2352 funguje ve stejném režimu, který je popsán ve Vstupní analýze z roku 2021 (Charvát 2021). Dle pracovnice kanceláře je dům dlouhodobě obsazený, 90 % obyvatel tvoří pracovníci různých firem či zaměstnanci výrobních závodů (převážně Češi, dále Ukrajinci, Mongolové a Poláci). Malá část obyvatel jsou rodiny či samoživitelky s dětmi, dle pracovnice kanceláře mají i tyto ubytovaní nějaký příjem (práci na zkrácený úvazek, brigády). Smlouvy se k březnu 2023 dávaly nejprve na 3 měsíce, poté je půlroční „zkušební doba“ a následně mají ubytovaní vždy smlouvy na rok. Za garsoniéru platí 1 osoba 6500 Kč, výše vratné kauce se liší dle firmy či pracovní smlouvy.

Ubytovna **Mikanova č. p. 3005** je v majetku společnosti Andy s. r. o. Většina z 88 pokojů jsou dvoulůžka se společnou kuchyní a sociálním zařízením na chodbě. Velká většina ubytovaných jsou pracovníci; na ubytovně žije dlouhodobě pět osob pobírajících starobní důchod a dva lidé pobírající sociální dávky. Nájem byl k březnu 2023 6 300 Kč pro jednoho člověka, dvě osoby na pokoji platí dohromady 8 600 Kč, vratná kauce je ve výši jednoho nájmu.

Ubytovna Sever na Okružní č. p. 2338, jež je v majetku společnosti TSP COMPANY s.r.o., byla v minulosti (Charvát 2021) jedním z míst, kde ve vyšší míře žili lidé ohrožení sociálním vyloučením. Ve 148 pokojích (jedno až čtyřlůžka) byl k březnu 2023 víceméně plný stav. Dle správkyně dnes tvoří většinu obyvatel Ukrajinci, vesměs příchozí v důsledku války v jejich domovině. Na ubytovně žije rovněž 14 starobních důchodců, z osob, které je možné označit za sociálně vyloučené zde pobývá 15 jednotlivců a 2 rodiny (jedno a dvě děti). Zhruba polovina z těchto sociálně vyloučených je z České Lípy, další jsou přistěhovavší z obcí v regionu i ze vzdálenějších měst (Děčín, Šluknov, Louny, Praha). Dle správkyně většina z těchto nájemníků žije na ubytovně delší dobu. Nájem byl k březnu 2023 6 300 Kč za osobu, při více lidech na pokoji pak 4 300 Kč za osobu, kauce byla vratná ve výši jednoho nájmu.

„**Ubytovna u mlékárny**“ v ulici Česká č. p. 2724 je ubytovnou se schváleným provozním řádem KHS. Objekt je dlouhodobě znám jako místo s nejhorší pověstí, co se týče kvality bydlení a koncentrace sociálního vyloučení, budovu je navíc vzhledem k její poloze možné považovat za vyloučenou i prostorově⁶. Většina problémů popsaných v minulé Vstupní analýze (Charvát 2021) zůstává, objekt má však novou střechu a část jednoho podlaží byla nedávno rekonstruována a nepronajímá se. V objektu je zhruba 70 pokojů/buněk, přičemž dlouhodobá obsazenost se pohybuje okolo ¾. **Velká většina obyvatel jsou Romové. V objektu žije zhruba 10 vícečetných rodin, nejpočetnější z nich měla (k březnu 2023) 11 dětí. Jednotky obyvatel jsou starobní důchodci, kteří dle svých slov mají nárok na výplatu starobního důchodu, ale nedosáhnou na jiné bydlení (obvykle i z důvodů exekucí).** Důchodci jsou také nejčastěji osobami, které na ubytovně žijí dlouhodobě. Za samostatný pokoj platí jedna osoba 7 530 Kč měsíčně, dva lidé v jednom pokoji dohromady okolo 11 tis. Kč a vícečetné rodiny se dostávají na nájemné okolo 20 tis. Kč. Nájemné i zálohy na energie chodí za většinu obyvatel přímo na účet majitelce, přičemž velká část ubytovaných pobírá nepojistné sociální dávky (PnB, PnŽ, DnB) a je bez (stálého, legálního) zaměstnání. Toalety, koupelna a kuchyňka jsou společné na chodbě, teplá voda na mytí je k dispozici za žeton v hodnotě 10 Kč. **Dle majitelky objektu i části respondentů se řada ubytovaných (především rodin) na ubytovnu opakovaně vrací z jiného bydlení (soukromí pronajímatelé, pobývání u rodiny), někteří na ubytovně dokonce vyrůstali a v současnosti zde žijí s vlastními dětmi. Časté je rovněž migrování ubytovaných rodin v rámci různého substandardního**

⁶ Objekt se nachází v ulici Česká č. p. 2724 v sousedství průmyslových provozů

bydlení v širším regionu – Šluknovský výběžek (především sídliště ve Šluknově), Mladá Boleslav, Liberec. Na ubytovně jsou i rodiny, které předtím pobývaly v azylových domech v České Lípě, kde však nedodržovaly stanovená pravidla. Dle majitelky objektu i dle českolipských APK je u dětí z ubytovny obvyklé záškoláctví, které bylo opakovaně bez výsledku řešeno, mnoho rodičů je také dle majitelky fakticky funkčně negramotných.

Azylové domy

V České Lípě fungují tři azylové domy, přičemž dva z nich – Azylový dům Jonáš Charity Česká Lípa a Českolipský azyl příspěvkové organizace Sociální služby města České Lípy – jsou určeny pro osoby s nezletilými dětmi, třetí z azylových domů – Dům humanity rovněž příspěvkové organizace Sociální služby města České Lípy – je určen dospělým osobám (mužům i ženám).

Azylový dům Jonáš Charity Česká Lípa poskytuje ubytování rodinám (úplným i neúplným), prarodičům nebo pěstounům s dětmi bez přístřeší a těhotným ženám od 36. týdne těhotenství, kteří nemají možnost jiného než azylového bydlení. Upřednostňováni jsou žadatelé trvale hlášeni v Libereckém kraji. Ubytování je poskytované na dobu zpravidla nepřevyšující jeden rok. Celková kapacita zařízení, kam kromě českolipského AD patří i azylový dům v Novém Boru, je 66 lůžek, z toho na českolipské zařízení připadá 40 lůžek v 11 pokojích.

Celkem za rok 2023 služba podpořila 47 rodin, z toho s trvalým pobytem v České Lípě bylo 18 rodin. Z těchto 18 rodin jich 11 přišlo do AD od rodiny či příbuzenstva, 3 z nájemního bydlení, 2 z ubytoven a u 2 případů se jednalo o odchod od partnera z důvodu domácího násilí. Ztráta bydlení, mnohdy spolu s hrozbou odebrání dětí z důvodu nevyhovujících podmínek bydlení, je převládajícím důvodem žádosti pro ubytování v azylovém domě, v menší míře (byť s vysokou mírou priority) se dále jedná o odchod od partnera z důvodu domácího násilí.

Tabulka 16 – Podpořené rodiny za rok 2023

Liberecký kraj	38
z toho Česká Lípa	18
Ústecký kraj	6
Královéhradecký kraj	3
Celkem	47

Zdroj: Charita Česká Lípa

Tabulka 17 – Odchod ze služby AD za rok 2023

Podnájem, nájemní bydlení, spolubydlení	10
Odmítlí uvést	8
Rodina, známí	6
Azylové zařízení	3
Sociální ubytovna Nový Bor	2
Návrat k partnerovi	1
Dětské centrum Liberec	1
Děti do rodiny	1
Celkem odešlo rodin	32

Zdroj: Charita Česká Lípa

Služba umožňuje ubytování úplných rodin, kdy jeden z partnerů nemusí odcházet např. na ubytovnu či do jiného zařízení pro jednotlivce. Části klientů na azylových domech sama vyrůstala, u části se jedná o samoživitele, kteří si nemohou dovolit komerční nájemní bydlení.

Dle NNO řada rodin, které by jinak splňovaly podmínku trvalého pobytu, nemůže žádat o městské byty z důvodů minulých dluhů vůči městu. Některé rodiny tam krátkodobě mohou bydlet „na černo“ se širší rodinou, a jsou ze strany rodiny tlačeny k tomu, aby odešly. Případně do těchto městských bytů nechtějí s ohledem na pověst bytových domů a skladbu obyvatelstva.

Klienti AD, kteří si hledají komerční nájemní bydlení, obvykle dle NNO nesměřují do CPI bytů s ohledem na dluhové zatížení, které si s sebou nesou. Hledají si tak bydlení u menších komerčních pronajímatelů. U úplných rodin je pro vstup do komerčního bydlení zásadní, aby alespoň jeden z partnerů měl příjem ze zaměstnání (nad rámec dávek), u samoživitelek jsou důležité finanční prostředky na kauci, tedy na samotný vstup do bydlení.

Pracovnice AD rovněž zmiňovaly negativní zkušenosti při snaze o žádosti o MOP na kauci na ÚP KoP Česká Lípa (v kontrastu s pracovištěm v Novém Boru, který je dle nich v tomto ohledu vstřícnější). Pracovníci NNO se tak snaží v odůvodněných případech žádat o úhradu kaucí na bydlení nadace, které však v některých případech mohou chtít potvrzení, že již bylo (neúspěšně) žádáno o MOP na ÚP. I při úspěšném vyřízení žádosti o zaplacení kauce u nadace může možnost přestěhování z AD do běžného komerčního nájemního bydlení ztroskotat na skutečnosti, že rodina jde z AD.

Když řeknete realitníkovi, že teda kauci zaplatíte ne ze svého účtu, ale že to přijde z jiného účtu, a že ještě potřebujete ověřit jeho účet pro tu jeho nadaci, že potřebujete nějaká citlivá data od toho pronajímatele, aby ta nadace si mohla ověřit, tak hodně často od toho dávají ruce pryč a nechtějí. Takže vlastně klient jakoby má možnost, má podporu finanční, ale má problém ji uplatnit.

Zmiňovány byly i případy diskriminačního chování (buď ne otevřeného) vůči zájemcům s romskou etnicitou a vůči vícečetným rodinám.

Azylové domy Českolipský azyl a Dům humanity jsou sociálními službami v rámci příspěvkové organizace Sociální služby města České Lípy. **Českolipský azyl**, který na minulý rok nahradil zařízení **Dům rychlé pomoci**, je otevřen od listopadu 2023 a má kapacitu 25 lůžek. Služba je určena neúplným i úplným rodinám s dětmi v nepříznivé sociální situaci. V době od 1. 1. 2023 do 31. 10. 2023 stále fungoval Dům rychlé pomoci, jiné bydlení si za tuto dobu našlo celkem 57 % klientů s dětmi. Ve dvou posledních měsících roku 2023, kdy začal fungovat Českolipský azyl, využilo služby AD 7 klientů s 13 dětmi.

Mezi nejčastější zakázky patří potřeba navazujícího bydlení a pracovního uplatnění, dále také potřeba týkající se hmotného zabezpečení, jako je správné hospodaření s finančními prostředky, řešení dluhové problematiky a využití sociálních dávek. S klienty také pracovnice často řeší posilování rodičovských kompetencí, především péči o děti a opatření pro zajištění zdraví a bezpečí dětí.

Klienti Českolipského azylu – a předtím Domu rychlé pomoci – směřující do samostatného bydlení nejčastěji volí soukromé pronajímatele. O městské byty žádají dle zkušeností AD klienti jen málo z důvodu již existujících dluhů vůči městu. Po zavedení poplatku za odpad je navíc předpoklad, že budou žádat ještě méně.

Systémovým problémem, který kromě AD zmiňují i další organizace (např. SAS), je otázka nabídky zaměstnání pro samoživitelky s malými dětmi. S ohledem na nízké vzdělání a chybějící kvalifikaci klientek přicházejí vesměs v úvahu jen nekvalifikované práce v rámci výrobních závodů, kde však nelze pracovní režim třísměnného provozu skloubit s péčí o děti.

Tabulka 18 – Statistiky Domu rychlé pomoci 1. 1. 2023 – 31. 10. 2023

	rodiče	děti	celkem
Počet klientů, kterým byla poskytována služba	7	14	
Počet zájemců o poskytování služby			44
Počet nových klientů Domu rychlé pomoci			6
Důvody ukončení služby			
nalezení jiného bydlení			3
z toho vypovězení smlouvy			1
jiný azylový dům			1

Zdroj: Sociální služby města České Lípy

Tabulka 19 – Statistiky Českolipského azylu 1. 11. 2023 – 31. 12. 2023

	rodiče	děti	celkem
Počet klientů, kterým byla poskytována služba	7	13	
Počet zájemců o poskytování služby			9
Počet nových klientů Českolipského azylu			5
Důvody ukončení služby			
z toho	nalezení jiného bydlení		1
	vypovězení smlouvy		2

Zdroj: Sociální služby města České Lípy

Služba **Domu humanity** je určena mužům i ženám, kteří jsou osobami bez přístřeší, kapacita AD je 28 lůžek, z toho je 18 lůžek pro muže a 10 lůžek pro ženy. V roce 2023 bylo v azylovém domě celkem 76 klientů (z toho 71 % mužů a 29 % žen), 62 klientů bylo ve věku mezi 27 až 64 lety. Klientů ve věkových skupinách 19 až 26 let a 65+ let bylo v obou případech 7. U 42 % klientů byla v roce 2023 úspěšně vyřešena potřeba pracovního uplatnění, u 97 % klientů se úspěšně řešila potřeba hospodaření s finančními prostředky (mít přehled o svých příjmech a výdajích, mít přehled o svých exekucích, zvládat efektivně hospodařit s financemi, schopnost spořit finance a vytvářet si finanční rezervu), u 49 % klientů se úspěšně vyřešila oblast dluhové problematiky (zprostředkování a vyřízení insolvence, zaplacení dluhů), dále byla u 77 % klientů vyřešena oblast zdraví a bezpečí, především možnost využívání a zajištění lékařské péče a předcházení zdravotním rizikům. Celkem 63 % klientů si našlo vlastní bydlení (pronájem, ubytovna, bydlení u známých).

Tabulka 20 – Statistiky Domu humanity za rok 2023

	muži	ženy	celkem
Počet klientů	54	22	76
Počet zájemců o poskytování služby ⁷			192
Počet nových klientů			54
Důvody vstupu do služby			
	ztráta bydlení		35
	z ulice		30
z toho	z LDN		3
	z psychiatrické nemocnice		5
	VTOS		3
Důvody ukončení služby			
	přirozené sociální prostředí		36
z toho	vypovězení smlouvy		17
	vlastní žádost – klient nesdělil, kam odchází		3
	léčebna		2

Zdroj: Sociální služby města České Lípy

⁷ Z toho 75 písemných a 117 telefonických žádostí.

Celková obsazenost za posledních pět let (2019–2023) je shrnuta v tabulce níže. Rok 2020 a 2021 byl ovlivněn pandemií Covid-19, kdy byla Domu humanity nařízena několikrát karanténa, a v době karantény nešlo přijímat nové klienty. Za rok 2023 byla u žen menší obsazenost lůžek (62 %) než v předchozím roce, obsazenost u mužů byla 81 %, v zimních měsících i na úrovni 94 %.

Tabulka 21 – Obsazenost Domu humanity v letech 2019 až 2023

2019	2020	2021	2022	2023
79 %	45 %	61 %	79 %	74 %

Zdroj: Sociální služby města České Lípy

Standardní nájemní bydlení

Nájemnímu bydlení v České Lípě dominuje firma CPI Byty, a.s., která je nejvýraznějším soukromým vlastníkem bytů ve městě. Firma vlastní 1 708 bytů ve 116 domech⁸, převážně se jedná o panelové domy na sídlišti Sever. Sídliště bylo původně postavené pro zaměstnance Uranových dolů Hamr, v 90. letech převzal byty Stavební podnik Ralsko, následná série vlastníků se nesla ve znamení úpadku sídliště, kdy dobové texty hovořily dokonce o „ghettu“⁹. V současné době je sídliště bráno jako víceméně běžné komerční bydlení, byť kvalita panelových domů variuje podle stavu budov i struktury nájemníků.

Obsazenost českolipských CPI bytů je vysoká, k březnu 2024 byla 96,1 %.¹⁰ V březnu 2024 webové stránky společnosti inzerovaly pouze 4 byty k pronájmu v České Lípě, nájemné na byt o dispozici 3+1 bylo cca 10 tis. Kč holý nájem + vypočítané služby a energie (na 2 osoby) okolo 6 tis. Kč. Jistina (kauce) činila 16 500 Kč, dalších 5 tis. Kč byl tzv. administrační poplatek. Dle nájemníků i formuláře dostupného na webu společnosti¹¹ se při žádosti o pronájem dokládá zaměstnání, příjem a výpis z Centrální evidence exekucí. Oslovení nájemníci i místní aktéři se v rozhovorech víceméně shodovali, že jednotlivé exekuce, má-li žadatel stálý příjem, nejsou překážkou bydlení v CPI bytech. Dle českolipského Klientského centra¹² má exekuce významná část žadatelů. Výpis z Centrálního registru exekucí je postupován oddělení pohledávek, které provádí „zhodnocení rizik“ klienta a dá či nedá souhlas k přípravě nájemní smlouvy. Dle Klientského centra rovněž CPI byty jen výjimečně přijímají klienty v insolventi (pouze v případě malých pohledávek do cca 200 tis. Kč). Oddělení pohledávek má rovněž v gesci řešení dluhů na nájemném, přičemž v tomto postupuje proaktivně: dlužník je krátce po vzniku dluhu kontaktován (telefon, elektronická komunikace), je upozorněn na vznik dluhu a je

⁸ <https://cpibyty.cz/o-nas/portfolio/ceska-lipa> (navštíveno 23.4.2024)

⁹ Viz např. https://www.idnes.cz/bydleni/na-navsteve/ceskolipske-sidliste-sever-se-zmenilo-v-ghetto-a-je-v-zalostnem-stavu.A090423_145932_dum_osobnosti_web

¹⁰ Telefonická komunikace s mediálním odborem firmy.

¹¹ <https://cpibyty.cz/storage/app/uploads/public/638/618/733/6386187331391861063941.pdf>

¹² Telefonická komunikace.

mu nabídnuta možnost splátek. Dle oslovených nájemníků i Klientského centra je obvyklou praxí sjednat si při dluzích na nájemném splátkový kalendář, nájemní smlouva bývá z důvodů neplacení nájmu ukončována v průměru 5 lidem (domácnostem) měsíčně.¹³

Oslovení nájemníci si vesměs stěžovali na výši nájmů, která dle nich v posledních letech neúměrně roste: za byt o dispozici 3+1 (o dvou osobách) jeden z respondentů dle svých slov platil před dvěma lety necelých 12 tis. Kč (včetně služeb), v současnosti je to téměř 18 tis. Kč. Někteří nájemníci si rovněž stěžovali na vysoké a dle nich reálné spotřebě neodpovídající doplatky za topení a vodné/stočné (okolo 20, 30 tis. Kč). Výše nájmů a typ smlouvy se dle nájemníků liší i podle druhu smluv, na sídlišti jsou stále obyvatelé, kteří mají „smlouvu s Ralskem“ (myšleno původní smlouvy na dobu neurčitou). Další nájemníci zmiňovali smlouvy na 3 měsíce, nebo také na dobu neurčitou. Výtky rovněž směřovaly ke kvalitě bydlení v některých z panelových domů (plísně, štěnice), kvalita domů se však dle nich liší dle stupně rekonstrukcí/oprav.

Na základě informací společnosti i nájemníků CPI bytů je možné shrnout, že akceptovatelným žadatelem o pronájem je osoba s maximálně třemi exekucemi a stabilním doložitelným příjmem.

Diskriminace na trhu s bydlením

Otázka diskriminace specifických skupin osob (etnických menšin, vícečetných rodin, samoživitelů, příjemců sociálních dávek) na trhu se standardním nájemním bydlením je obtížně zmapovatelná (respektive kvantifikovatelná). Dostupnost bytů s komerčním nájemným mohou různým znevýhodněným skupinám ztěžovat stereotypizace daných skupin ze strany pronajímatelů, ať už jde o obavy z narušení sousedského soužití, horší platební morálky či poškození majetku.

Část respondentů z řad romské minority zmiňovala etnicitu jakožto hlavní překážku vstupu do standardního nájemního bydlení – jednalo se ve všech případech o respondenty žijící v substandardním bydlení. Tuto zkušenost potvrzovali i někteří místní aktéři, kteří klienty „provázejí“ procesem hledání bydlení. Problematicnost pronájmu bydlení může nastat nejenom pokud je klient Rom, ale i u rodin s vícero dětmi a příjemců sociálních dávek, kdy pronajímatelé někdy po zjištění těchto okolností bez vysvětlení „couvnu“ ze zamýšleného pronájmu.

Respondenti z řad romské minority bydlící v standardním nájemním bydlení obvykle hodnotili vstup do nájemního bydlení jakožto relativně bezproblémový z hlediska etnicity, výtky směřovaly k výši nájemného (jak u malých soukromých pronajímatelů, tak u CPI bytů), v několika případech i k problémům najít bydlení pro vícečetnou rodinu. Respondenti z řad romské minority žijící v běžném nájemním bydlení obvykle uváděli zaměstnání v některém z automobilových provozů v průmyslových zónách v České Lípě, ale také v Mladé Boleslavi, jakožto

---

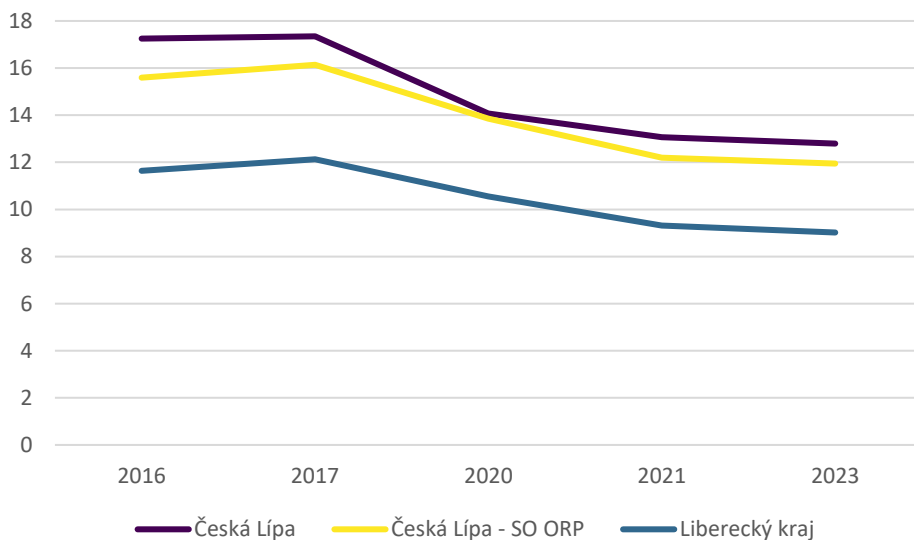
¹³ Dle dat poskytnutých mediálním odborem firmy činily v České Lípě pohledávky po splatnosti z předpisu za posledních 12 měsíců 1,09 %.

hlavní „důvod“, proč dosáhnou na běžné komerční nájemné. Samotné exekuce dle respondentů nejsou problém, pokud jich není více a pokud člověk poptávající nájemní bydlení může doložit příjem ze zaměstnání.

Zadluženost

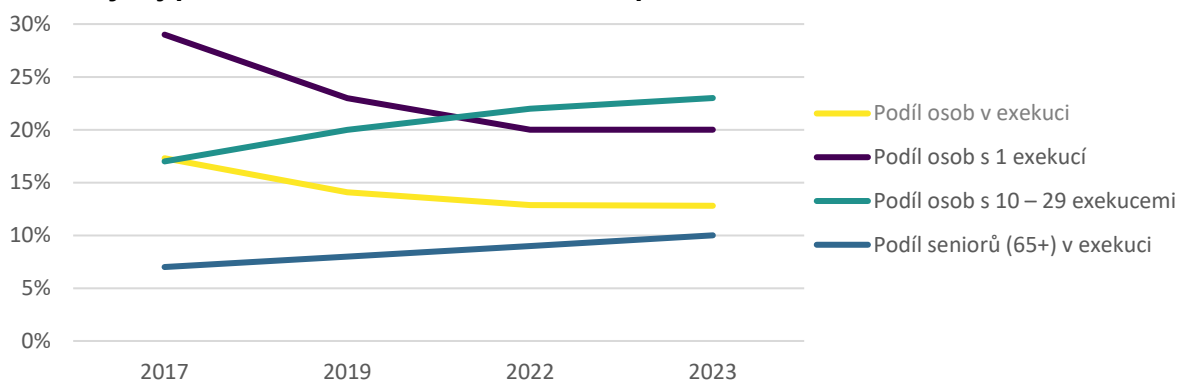
Zadluženost je jedním z aspektů sociálního vyloučení, nejedná se však o fenomén, který by se týkal výlučně sociálně vyloučených osob. Česká Lípa je v procentuálním podílu osob v exekuci dlouhodobě nad průměrem ORP i kraje, který se navíc – z hlediska zadluženosti – pohybuje na čelných příčkách. Po výraznější změně podílu osob v exekuci v letech 2017 až 2020 se v roce 2023 nacházelo v exekuci necelých 13 % obyvatel České Lípy starších 15 let (viz graf č. 6). Při detailnějším pohledu na jednotlivé skupiny (graf č. 7) vidíme zmíněný pokles u celkového podílu osob v exekuci a osob, které mají 1 exekuci, nicméně proti tomuto trendu jde **nárůst podílu osob u vícečetných exekucí (konkrétně 10-29 exekucí) a rovněž u skupiny seniorů.**

Graf 6 – Procentuální podíl osob v exekuci (přepočten na obyvatelstvo 15+ let)

Zdroj: mapazadluzeni.cz; Exekutorská komora ČR

Graf 7 – Vývoj podílu osob v exekuci v České Lípě

Zdroj: mapazadluzeni.cz

Tabulka 22 – Osoby v oddlužení v letech 2020 až 2023

	2020	2021	2022	2023
Podíl osob v oddlužení	2,4 %	2,4 %	2,3 %	1,9 %
Počet osob v oddlužení	744	748	701	557

Zdroj: mapazadluzeni.cz

V České Lípě působí v dluhovém poradenství ve vztahu k CS dluhová poradna NNO Člověk v tísní a občanská poradna NNO Děčko Liberec. Dluhová poradna NNO Člověka v tísní působí ve městě ve dvou pracovnících po předchozí telefonické domluvě – k březnu 2024 měla českolipská pobočka poradny zhruba 20 až 30 klientů. Občanská poradna NNO Děčko působí v České Lípě dva dny v týdnu¹⁴, v současné době (březen 2024) provoz českolipské poradny vykrývá z personálních důvodů pracovnice poradny v sousedním Novém Boru. Děčko se svým zaměřením (občanská poradna) věnuje i dalším oblastem (viz níže), obě služby se tak svým charakterem vhodně doplňují.

Poradna Člověka v tísní řeší se svými klienty nejčastěji exekuce v důsledku nesplácení půjček u nebankovních společností, exekuce z důvodu neplacení zdravotního a sociálního pojištění (u OSVČ, při vyřazení z evidence ÚP), poplatky za rozhlas a TV a rovněž dluhy vůči městu. Ty často dosahují poměrně vysokých částek, neboť města mají při nesplácení dlužných částek nastavena vysoké úroky z prodlení. Dle zkušeností NNO Člověk v tísní se klientů, kteří pracují ve velkých provozech v České Lípě (typu automotive), týkají častěji insolvence (případně se do oddlužení díky svému příjmu lépe dostávají), velká část pracujících klientů zaměstnaných v menších provozech či „na sebe“ dostává část mzdy nepřiznaně, tj. na ruku. Zkušenosti NNO Děčko nicméně potvrzují, že i v některých velkých firmách dochází k praxi vyplácení části mzdy na ruku.

¹⁴ Konzultace v roce 2023 probíhaly v pondělí od 12:00 do 17:00 a v pátek od 8:00 do 13:00. V ostatní dny se konzultace domlouvala s klienty individuálně.

Dluhová poradna Člověka v tísní měla v roce 2023 celkem 57 klientů, z toho 39 klientů s uvedeným bydlištěm přímo v České Lípě, (21 mužů a 18 žen).

Tabulka 23 – Klienti dluhové poradny dle typu zakázky

Typ zakázky	Počet
mapování dluhů	19
dluhy – podání insolvenčního návrhu	6
dluhy – asistence v insolvenční	7
rodina – hospodaření	4
dluhy – exekuce	3
dluhy – sanace insolvence	2
dluhy – zastavení exekuce	2
dluhy – Milostivé léto	2
základní informování	2
mapování potřeb	2
dluhy – neplatnost smlouvy	1
dluhy – splátky	1
rodina – úprava poměrů	1

Zdroj: Člověk v tísní

V rámci občanské poradny NNO Děčko Liberec patří nejčastější zakázky, s nimiž klienti přicházejí, právě dluhová problematika, dále pracovněprávní vztahy, problémy rodinného charakteru a bydlení. Od ledna do listopadu 2023 proběhlo v poradně v České Lípě 285 konzultací, na kterých bylo zodpovězeno 422 dotazů a poradnu navštívilo celkem 47 klientů. Zadlužení klientů se týkala téměř polovina dotazů, ať už se jednalo o insolvence, exekuce, případně různé dluhové situace. Zadluženost (respektive exekuce) se týkají celého spektra klientů. Mezi klienty jsou jak zaměstnanci některého z výrobních závodů v průmyslových zónách města, tak i OSVČ, kterým vzniknul dluh na zdravotním či sociálním pojištění, a také klienti s průměrnými výdělků, kteří však nezvládají splácet vysoké půjčky (např. úvěry). Obecně poradna pozoruje nárůst klientů z řad mladších ročníků – současných dvacátníků – kteří se do dluhové pasti dostali kombinací různých půjček, někdy i v souvislosti s hraním hazardních her. Specifickou skupinou klientů s dluhy jsou senioři – zde se ve větší míře jedná o dluhy, které vznikly půjčkou pro druhou osobu (typicky blízkého rodinného příslušníka), přičemž tato přestala půjčku splácet. Podobně u klientek-samoživitelek se jedná o případy, kdy bývalý partner neplatí výživné a než dojde ke sjednání náhradního výživného, klientka si vezme půjčku u některé z řady nebankovních společností.

Specifickou skupinou klientů jsou cizinci – opět často pracovníci v některém z výrobních závodů na Českolipsku. V předchozích dvou letech do poradny přicházeli ve větší míře Mongolové usídlení v České Lípě, kteří se dostali do dluhů obvykle tím, že podepsali nevýhodnou smlouvu (například s operátorem), jejímuž znění kvůli jazykové bariéře dostatečně neporozuměli. Občanská poradna v České Lípě nezaznamenala v souvislosti

s příchodem uprchlíků z Ukrajiny žádný nárůst klientely z této země, klienti-Ukrajinci v poradně obvykle řeší spíše otázku bydlení, nájemních smluv atp.

Poradna pomáhá klientům i v rovině pracovně-právních vztahů (oprávněnost vytýkacích dopisů, šikana na pracovišti, výpověď atp.) a vztahů rodinných (rozvodové řízení, otázka výživného atp.).

Klientela dluhového poradenství v České Lípě je co do různých skupin obyvatelstva poměrně pestrá, jen část osob jsou sociálně vyloučené osoby, byť se jich pochopitelně také týká předlužení a mnohačetné exekuce. Absence zaměstnání (minimálně formálního, legálního), jistá „běžnost“ toho mít dluhy a v neposlední řadě malá motivace měnit svou situaci tuto skupinu osob příliš nemotivuje využívat služeb dluhového poradenství, což reflektují i sami pracovníci: „*Oni se naučili žít s exekucema, dluhy tak úplně neřeší, vědí, že jim stejně nic nevezmou.*“ (Děčko). Jak je patrné z přehledu NNO Člověka v tísní (tabulka 23), který ukazuje ulice, z nichž se rekrutovali klienti dluhové poradny, kromě ulic v centru města (MěÚ, ale také ulice, kde pronajímají byty soukromí pronajímatelé) a „známých“ českolipských lokalit (Svojsíkova stezka, Mánesova, Česká), je část klientů také ze sídlišť (Špičák, Holý vrch), kde pronajímá byty firma CPI byty i jiní, menší soukromí pronajímatelé.

Tabulka 24 – Klienti dluhové poradny dle ulic

<u>Klienti dle ulic</u>
Svojsíkova stezka
Mariánská
Mikovcova
nám. T.G.Masaryka
Jindřicha z Lipé
Svatopluka Čecha
Jáchymovská
Severní
Mánesova
Na Blatech
Červeného kříže
Česká
Ústecká
Jižní
Slovenská
Okružní
Litoměřická

Zdroj: Člověk v tísní

Poplatky za odpady a potenciál ke vzniku nových dluhů

Nově vzniklá povinnost poplatků za odpad platí od 1.1. 2024, poplatek je ve výši 960 Kč za osobu na kalendářní rok. Splatnost poplatku je do 31.5. každého kalendářního roku. Povinnost platit mají všichni, kteří mají trvalé bydliště v České Lípě, a to včetně cizinců, a také majitelé nemovitostí, ve kterých není nikdo trvale hlášen. Začátkem roku 2024 město všem občanům poslalo dopisy s unikátním variabilním symbolem, prostřednictvím kterého se poplatek hradí, platbu za poplatek je možné si rozdělit do vícero splátek, i tak nicméně zůstává termín splatnosti celé částky do 31. 5. každého kalendářního roku.

Od poplatku jsou osvobozeni obyvatelé, kteří platí poplatky za odpady v jiné obci, kde zároveň bydlí, děti a mládež v různých zařízeních ústavní výchovy (typu dětského domova aj.), lidé v domovech pro osoby se zdravotním postižením, domovech pro seniory, DZR nebo v chráněném bydlení, osoby ve VTOS a držitelé průkazu ZTP/P.

Informační kampaň o znovuzavedení poplatku probíhala od září loňského roku na webových stránkách města, na sociálních sítích města a v městských novinách. Oddělení místních poplatků a vymáhání rovněž komunikovalo s Odborem sociálních věcí a zdravotnictví ohledně skupin osob, které jsou z povinnosti hradit poplatek za odpad vyňaty.

Dle informací Oddělení místních poplatků a vymáhání část dopisů o povinnosti hradit poplatek a s variabilním symbolem k jeho uhrazení nebyla doručena, obyvatelé si však mohou variabilní symbol vygenerovat prostřednictvím webového portálu města.

Během terénního výzkumu vesměs¹⁵ všichni respondenti z řad obyvatel o povinnosti hradit poplatek za odpady věděli. I pokud – dle svých slov – nedostali dopis s platebními údaji, informace se k nim dostávaly jinými kanály (sociální odbor, NNO, OSBD, sousedé a příbuzní). Výtky směřovaly k výši poplatku, především u domácností, jež mají vícero členů. Respondenti ze zkušeností s životem v jiných městech obvykle srovnávali výši poplatku a možnosti hrazení (například možnost rozložit si úhradu do vícero splátek v průběhu celého kalendářního roku).

Obyvatelé v tíživé socioekonomické situaci (žijící u soukromých pronajímatelů, nebo např. v Ubytovně u mlékárny – viz kapitola Bydlení) v řadě případů zmiňovali, že poplatek neuhradí, neboť dle svých slov „nemají z čeho“ – to se týkalo především vícečetných rodin. Obavu z neuhrazení poplatku u svých klientů zmiňovaly i některé NNO, podle nichž to může vést k dalšímu prohlubování dluhové pasti. Dle KoP ÚP Česká Lípa je však příjemcům opakovaných dávek pomoci v hmotné nouzi (PnŽ, DnB) tato úhrada zohledněna v nákladech na bydlení, doloží-li klient úhradu poplatku.

Přesný postup upozornění na dlužnou částku a vymáhání nebyl v době rozhovoru na Oddělení místních poplatků a vymáhání znám. Kolik lidí nezaplatilo poplatek za odpad bude jasné na konci roku 2024, kdy probíhá vyměření případných dlužných částek. Po vyměření bude následovat upomínka, než město začne dlužné částky vymáhat. Při pozdním splacení místních

---

¹⁵ Výjimkou byli dva respondenti v ubytovně U mlékárny, kde však z kontextu rozhovoru nebylo patrné, zda o povinnosti hradit poplatek skutečně nevěděli.

poplatků je ze zákona možnost poplatek navýšit až trojnásobně (tzv. příslušenství poplatku), k tomu se však (minimálně v tomto kalendářním roce) dle Oddělení místních poplatků a vymáhání přistupovat nebude. V legislativě je rovněž ukotvena možnost prominutí poplatku z tzv. „důvodu tvrdosti“¹⁶, čehož mohou využívat osoby v nepříznivé životní situaci, pro něž by úhrada poplatku znamenala přílišnou finanční zátěž. Z provedených rozhovorů s respondenty z řad sociálně vyloučených osob však vyplývalo, že o této možnosti (dle svých slov) neví.

Dle informací Oddělení místních poplatků a vymáhání na poplatku za odpad zavedeném od 1.1.2024 dětské dluhy vznikat nemohou, protože podle nynější právní úpravy, jakmile vznikne nedoplatek (tj. uplyne termín splatnosti poplatku), ihned tento přechází na zákonného zástupce nebo opatrovníka.

Zaměstnanost

K největším zaměstnavatelům na Českolipsku se řadí hlavně výrobní podniky z oblastí strojího a automobilového průmyslu, především pak kompletace komponent a výroba interiérových dílů. Významným zaměstnavatelem je rovněž Nemocnice s poliklinikou Česká Lípa a.s.

Tabulka 25 – Ekonomické subjekty k 31. 12. 2021

	Liberecký kraj	Česká Lípa (okres)
Registrované subjekty celkem	58 054	10 750
v tom podle počtu zaměstnanců:		
Neuvedeno	10 025	1 735
bez zaměstnanců	38 737	7 360
1–9 (mikropodniky)	7 324	1 328
10–49 (malé podniky)	1 469	229
50–249 (střední podniky)	426	84
250 a více (velké podniky)	73	14

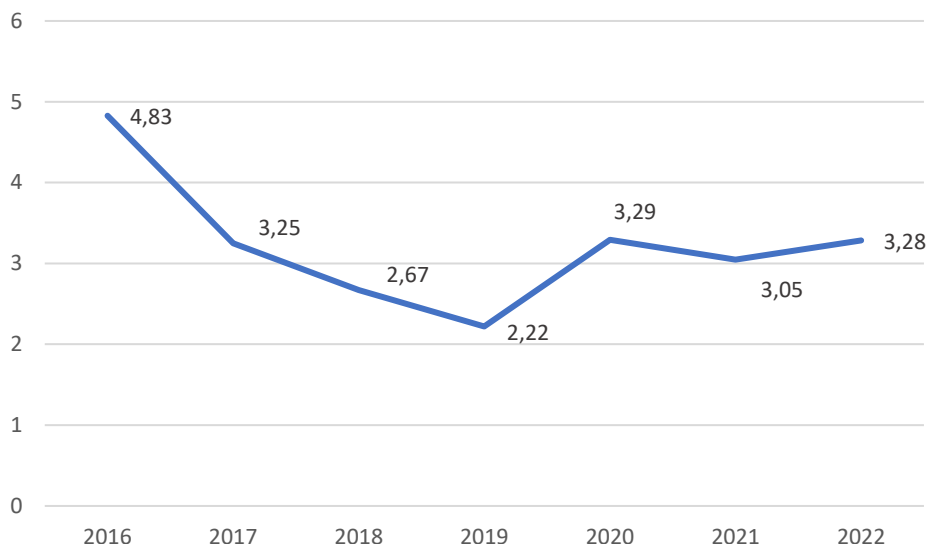
Zdroj: ČSÚ

Po poklesu počtu uchazečů o zaměstnání od roku 2016 až do 2019 došlo roku 2020 výraznému nárůstu. Tento nárůst je nejpatrnější u uchazečů, kteří v evidenci ÚP byli déle než 6 a déle než 12 měsíců. U uchazečů evidovaných déle než 24 měsíců nebyl nárůst tak výrazný (viz tabulka „Počet uchazečů o zaměstnání na ÚP dle délky registrace“). Podobně dochází k nárůstu u další ze zranitelných skupin v rámci pracovního trhu, a sice uchazečů

¹⁶ Viz <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/zadost-o-prominuti-poplatku-za-odpad-S13867>

o zaměstnání ve vyšším věku. V letech 2020 až 2022 rostl počet evidovaných uchazečů starších 60 let, na rozdíl od uchazečů o zaměstnání mladších 19 let, jejichž počty byly poslední dva roky víceméně stabilní.

Graf 8 – Procentuální podíl uchazečů o zaměstnání

Zdroj: MPSV

Tabulka 26 – Počet uchazečů o zaměstnání na ÚP dle délky evidence

	všichni UoZ	ženy	nad 6 měs.	nad 12 měs.	nad 24 měs.
2016	1219	664	539	330	206
2017	819	435	295	198	125
2018	670	361	165	86	60
2019	555	296	132	62	36
2020	812	437	292	116	42
2021	732	382	249	136	62
2022	799	457	253	115	54

Zdroj: MPSV

Tabulka 27 – Vybrané kategorie uchazečů o zaměstnání evidovaných na ÚP

	2020	2021	2022
Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání – nad 60 let	75	83	103
Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání – věk 19 let a méně	N	49	45

Zdroj: MPSV

Uplatnitelnost na trhu práce výrazně ovlivňuje úroveň dosaženého vzdělání a kvalifikace uchazečů. Obě tyto proměnné jsou u sociálně vyloučených osob obecně nízké, častým

problémem je transgenerační přenos vzorců chování a myšlení, kdy se vzdělání nepřikládá význam a mladiství z tohoto prostředí mnohdy ani nenastupují k vyššímu sekundárnímu vzdělávání. U žen v sociálně vyloučených lokalitách svou roli mnohdy hraje i brzké mateřství. Na neuspokojivých výsledcích v kontextu vzdělání a kvalifikace se rovněž podepisuje prostředí nevhodné ke vzdělávání, především častá přelidněnost bytů a nedostatek pomůcek k výuce, které musejí kompenzovat školy, nízkoprahové kluby a další služby NNO a různé nadace.

Tabulka 28 – vybrané kategorie UoZ registrovaných na ÚP za rok 2023

	Česká Lípa z toho "Parlament" a "Senát" ¹⁷	
UoZ celkem	854	
UoZ ve věku 50+	266	11
UoZ s příznakem exekuce	89	13
počet sankčních vyřazení	373	32

Zdroj: KoP ÚP Česká Lípa

V České Lípě v letech 2016 až 2020 tvořily hlavní část uchazečů o zaměstnání v evidenci ÚP lidé s nižším středním odborným vzděláním, jen o pár procent méně pak byl podíl uchazečů s ukončenou základní nebo praktickou školou.

Tabulka 29 – Kategorie uchazečů o zaměstnání evidovaných na ÚP dle dosaženého vzdělání (% podíl evidovaných uchazečů)

	2016	2017	2018	2019	2020
bez vzdělání + neúplné základní	4,3	5,9	3,4	4,3	3,3
základní vzdělání a praktická škola	32,2	31,7	32,1	32,6	30,5
nižší střední + nižší střední odborné	4,3	4,6	4,5	5,8	3,7
nižší střední odborné (vyučení)	34,6	35,4	33,1	33,3	34,4
střední vzdělání (bez maturity)	0,7	0,5	0,7	0,4	0,5
úplné střední vzdělání + úplné střední odborné (vyučen s maturitou) + úplné střední odborné (bez vyučení)	20,4	18,3	21,3	18,7	21,8
vyšší odborné vzdělání	0,2	0,5	0,7	0,5	0,7
bakalářské vzdělání + vysokoškolské + doktorské	3,1	2,9	4,0	4,3	5,0

Zdroj: MPSV

Většina respondentů z řad sociálně vyloučených osob hovořila v souvislosti se zaměstnáním o sezónnosti svých prací – obvykle se jednalo o různé „fušky“, výkopové či drobné zednické práce, které respondenti vykonávali v různé frekvenci od jara do podzimu. Část respondentů v této souvislosti zmiňovala vlastní předlužení jakožto hlavní důvod, proč pracují beze smlouvy, tj. „na černo“. Sezónní práce zmiňovala i část respondentek-žen, které pracují například jako výpomoc v kuchyni či jako pokojské během turistické sezóny (Stráž pod

¹⁷ Dle KoP ÚP však ne všichni evidovaní uvádějí aktuální adresu svého pobytu – z praxe se zhruba třetina dopisů vrací jako nedoručitelných.

Ralskem, Hamr na Jezeře), respondentky rovněž zmiňovaly i zaměstnání v českolipském závodu firmy Adient, která podniká v oboru automotive.

Z hlediska kapacit pro různé nástroje aktivní politiky zaměstnanosti dle KoP ÚP Česká Lípa jsou podpořeni všichni vhodní uchazeči. V rámci přímé podpory zaměstnávání uchazečů jsou nejvyužívanějším nástrojem společensky účelná pracovní místa vyhrazená, jednotky uchazečů žádají o příspěvek na zahájení podnikání. O příspěvek na podporu regionální mobility není mezi uchazeči významný zájem (s ohledem na podmínky příspěvky, jako je vzdálenost dojížděky minimálně 10 km, bezdužnost vůči státním institucím). O příspěvek na rekvalifikaci žádá přibližně stejný poměr uchazečů a zájemců o zaměstnání (zájemci žádají nejčastěji o rekvalifikaci, které jim pomohou udržet stávající zaměstnání, nebo pro nové zaměstnání, případně pro nový návrat na trh práce).

Celkově bylo za rok 2023 podpořeno 138 zájmů o rekvalifikaci, přičemž ve všech případech se jednalo o rekvalifikaci zvolené, tedy uchazeč projevil sám zájem a našel si vzdělávací zařízení.¹⁸

Tabulka 30 – Podpoření (umístění) UoZ v České Lípě v roce 2023

<u>UoZ 6+ měsíců</u>	<u>7</u>
<u>UoZ ve věku 50+</u>	<u>13</u>
<u>UoZ se základním vzděláním</u>	<u>15</u>
<u>UoZ bez vzdělání</u>	<u>1</u>

Zdroj: KoP ÚP Česká Lípa

Město Česká Lípa pravidelně uzavírá dohodu o vytvoření pracovních míst VPP, počet vytvořených míst je dán jednak možností financování z projektů EU a také počtu vhodných uchazečů o zaměstnání. Pro rok 2024 je zatím uzavřena dohoda pro 4 uchazeče, s ohledem na změnu financování (pouze z rozpočtu ČR) a dále nastaveným pravidlům realizace nástroje VPP v roce 2024 (podpora malých obcí s indexem soc. vyloučení více než 12). Integrované pracovní místo není v rámci okresu Česká Lípa pilotováno.

Rodina a volný čas

Spektrum poskytovatelů aktivit v oblasti organizovaného volného času pro děti a mládež je sice ve městě poměrně široké (DDM, Skaut, Turistický oddíl mládeže), pro klienty z řad obyvatel ohrožených sociálním vyloučením jsou však tyto aktivity nedostupné z hlediska nedostatku financí, z důvodu nutnosti dojíždění či kvůli neznalosti alternativ ze strany rodičů. V rámci volnočasových aktivit mládeže ohrožené sociálním vyloučením působí ve městě

---

¹⁸ V případě nedokončení rekvalifikace bez vážného důvodu není ze strany ÚP rekvalifikace proplacena a plnění je požadováno po účastníkovi, proto na tento typ rekvalifikace dle ÚP chodí motivovaní klienti.

Nízkoprahový klub Koule českolipské Charity, mimo registrované sociální služby v České Lípě funguje Andělský klub, který je určen dětem rodičů, kteří jsou nebo byli ve VTOS.

Klub NZDM je od prosince 2023 v centru města v Žižkově ulici, kam se přesunul po dlouholetém působení v Dubici. Klientela NZDM se v návaznosti na stěhování proměnila – jádro klientů klubu v současnosti (březen 2024) tvoří děti a mladiství ze sousední Jiráskovy ulice, kde v bytech u soukromých pronajímatelů bydlí vícero rodin. S původními klienty v Dubici se NZDM snaží být v kontaktu v rámci terénní práce, nicméně během zimy 2023/2024 byla tato práce utlumena: nízkoprahovému klubu chyběla (k březnu 2023) 1 pracovnice, možnosti terénní práce byly omezené i s ohledem na počasí a na skutečnost, že někteří klienti se přestěhovali z městských bytů v Dubici na ubytovnu U mlékárny a došlo tak k dalšímu „rozptýlení“ původních klientů. Pro tyto původní klienty nízkoprahového klubu z městských bytů v Parlamentu a Senátu je navíc nová adresa příliš vzdálená, přičemž nejde jen o vzdálenost geografickou – dle vedoucí služby klienti z Dubice také přestávají vnímat novou adresu jakožto bezpečný prostor kde jsou „doma“, roli hraje i otázka „soužití“ klientů z různých částí České Lípy. Při plném počtu pracovníků NZDM plánují pracovníci souběžné zajištění fungování klubu v centru města a působení přímo v terénu, které by tak pokračovalo v dlouholeté práci s klienty z Dubice i dalších míst.

Pracovnice NZDM v rámci terénní práce rovněž dvakrát týdně docházejí na ZŠ Sever, kde se díky tomu služba nízkoprahového klubu dostává k širšímu spektru klientů, než byla původní CS v Dubici – kromě mládeže z prostředí ohroženého sociálním vyloučením se jedná i o děti cizinců a o „běžnou“, majoritní populaci. Tato činnost tak přispívá k lepší integraci a ve spolupráci s pracovníky školy rovněž může posloužit k ranějšímu podchycení případných problémů u vybraných žáků. Dle personální kapacity služby je v plánu do budoucna oslovovat i další školy, kde by mohl být ze strany žáků zájem o služby NZDM.

Ze srovnání „zakázek“ klientů z Parlamentu a Senátu, z centra města a z terénní práce na ZŠ je možné zobecnit, že ve všech skupinách se řeší vztahy (rodinné, přátelské i partnerské), zakázky na ZŠ i u některých klientů z centra se (oproti Dubici) více týkají školy a na to navázaných povinností a aktivnějšího trávení volného času.

Za rok 2023 měla služba NZDM celkem 151 klientů (z toho nových bylo 66 klientů, 78 klientů bylo ukončeno). Věková struktura klientů je uvedena v tabulce 28. Na ZŠ Sever měly pracovnice nízkoprahového klubu v období 1. září 2023 až 31. ledna 2024 162 kontaktů se žáky 1. i 2. stupně, 8 žáků se stalo klienty služby.

Tabulka 31 – Klienti NZDM dle věkových skupin v roce 2023

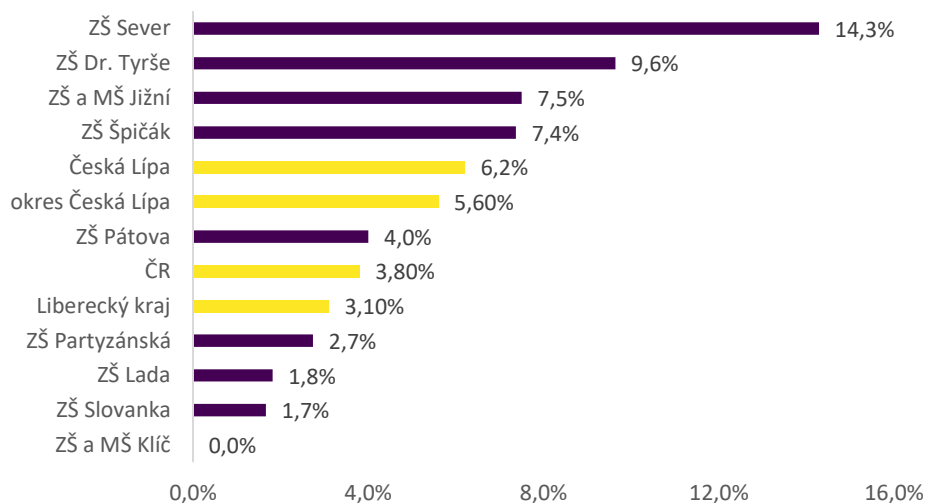
6 až 14	76
15 až 18	46
19 až 26	29

Zdroj: NZDM

Někteří klienti z Parlamentu a Senátu po období covidových lockdownů přešla z běžných ZŠ na praktickou školu – dle NZDM se nejednalo o iniciativu daných ZŠ či rodičů, ale samotných

klientů, kteří se snažili dostat na „lehčí“ školu. I u jinak schopných žáků tak dochází k propadu znalostí, zhoršování schopnosti číst, psát a počítat. V rámci městských bytů v Dubici navíc mají pracovníce nízkoprahu zkušenost i s klienty – Olašskými Romy, kteří rozuměli česky jen omezené míře, neboť v rodinách se mluvilo pouze romsky.

Graf 9 – Předčasné odchody v % dle škol za školní rok 2022/2023

Zdroj: MŠMT

Dle zkušeností pracovníků nízkoprahového klubu má většina rodin práci buď sezónní (a přes zimu jsou evidováni na ÚP), nebo „fušky“ a práci na černo. Někteří klienti NZDM si přivydělávají v českolipském skladu firmy Megaknihy balením knih.

V rámci **Sociálně aktivizační služby** se jejich klienti (rodiny) dle lokality rekrutují nejčastěji z Parlamentu a Senátu a z ubytovny U mlékárny, kde jde obvykle o vícečetné rodiny. Část klientů přichází rovněž na doporučení ÚP (hmotné nouze i státní sociální podpory). Klientky bydlící v CPI bytech jsou dle SAS častěji mladé samoživitelky. Sociálně aktivizační služba působí rovněž v rámci ORP, kde jsou jim klienti často doporučováni díky spolupráci se sociálními pracovníky města a OSPODu. Obecným problémem klientů SAS jsou především finance, udržení si bydlení a nalezení a udržení zaměstnání. V úplných rodinách-klientech SAS je obvyklé, že žena je na mateřské/rodičovské dovolené a otec rodiny nepracuje či nezvládá rodinu uživit. U samoživitelek je častým problémem sladění rodinného a pracovního života (problematika zkrácených úvazků).

Podle zkušeností pracovníků SAS poklesla míra migrace mezi Českolipskem a Šluknovským výběžkem (Šluknov, Rumburk, Jiříkov), do určité míry to však nahradilo stěhování rodin z oblasti Děčína, Ústí nad Labem a Mladoboleslavska. Obvykle se však jedná o rodiny, které již mají nějaké vazby na město:

Furt se jedná o ty jedny a ty samý jména. Takhle v těch lokalitách, v těch vyloučených lokalitách určitý nějaký rodiny, který tady žijou už po generace a vracejí se sem.

U sociálně vyloučených rodin jsou dle zkušeností sociálně aktivizační služby častou zakázkou-problémem vysoké nedoplatky za energie, které dle SAS mnohdy ústí až ke ztrátě bydlení. Dle sociálně aktivizační služby část rodin doplácí na nízkou finanční gramotnost

Pak vidíte to vyúčtování a tam je, že to je jenom součet všech záloh a bez úroků. Prostě jenom ty zálohy, které neplatili za celý rok a prostě je odstříhnou a musejí jít z městského bytu prostě pryč... to je až jako někdy úsměvný, že vám přinesou i to své vlastní vyúčtování, kde vy prostě fakt vidíte to oranžový na bílém z toho ČEZu, ... že oni prostě neplatili zálohy. (...) Já si myslím, že tohle je jako generační problém, že by to fakt chtělo, aby i školy spolupracovaly a udělaly nějakou finanční gramotnost ve školách, protože vlastně opravdu tohle to, jak jsem říkala je generační problém a pokud vlastně se nezačne u těch nejmenších, tak vlastně v dospělosti oni jako nevědějí, co mají platit. Proč to mají platit? Kolik to stojí? Jaká je hodnota těch peněz?

Prakticky každá rodina ze sociálně vyloučeného prostředí má dle NNO dluhy nebo exekuce a poptávka po službách dluhového poradenství je značná. V tomto směru sociálně aktivizační služba odkazuje klienty na dluhové poradenství organizace Člověk v tísni, které má však pro svou českolipskou poradnu jen omezenou kapacitu.

Pracovnice SAS byly kritické k výši poplatků za odpad a jejich zacílení, kdy hrozí, že si město bude „vyrábět“ nové dlužníky. Hrozí tak u části rodin, které jsou schopny si udržet městské bydlení, že o něj přijdou a skončí v substandardním bydlení u soukromých pronajímatelů jakožto pomyslného dna bytového trhu.

Ve spolupráci ÚP KoP Česká Lípa se SAS vhodné klienty snaží motivovat k rekvalifikacím, přičemž k nejžádanějším patří rekvalifikace na pečovatelky, pracovnice v sociálních službách a na obsluhu vysokozdvíhových vozíků.

Bezpečnost

Město Česká Lípa má pravidelně aktualizované a na sebe navazující koncepce prevence kriminality. První koncepce byla zpracována na období 2009-2012, na ní následně navazovala koncepce na roky 2013-2016 a třetí na období 2017-2020, která byla Radou města Česká Lípa prodloužena do srpna 2023. V současnosti je v platnosti již čtvrtá koncepce prevence kriminality na roky 2023-2028¹⁹. V analytické části koncepce je za nejproblematictější lokalitu

---

¹⁹ Koncepce prevence kriminality města Česká Lípa na období 2023-2028

města označována oblast Dubice (ul. Dubická, ul. Svojsíkova stezka – N-centrum), Svárov (ul. Česká – Ubytovna u mlékárny a dále Jiráskova ulice, a ulice Okružní – sídliště Sever. Za hlavní problémy v rámci výše uvedených lokalit koncepce označuje

(...) dluhy na nájemném a energiích, dlouhodobá nezaměstnanost, nízký stupeň vzdělání, nízká kultura bydlení, špatné hygienické podmínky, společenské soužití (ve vlastní komunitě k většinové společnosti), nevyřízené občanství, existenční závislost rodiny na sociálních dávkách. Vlivem těchto problémů dochází k řadě negativních sociálních a patologických jevů – záškoláctví, trestná činnost, zneužívání drog, gamblerství a lichva.

Tabulka 32 – Přehled trestné činnosti v letech 2016 až 2022

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
celková trestná činnost	1026	988	905	999	910	818	1098
objasněná trestná činnost	595	663	570	670	664	537	675
index nápadu celkové trestné činnosti	275,6	264,9	241,5	272,6	242,5	218,9	312,7

Zdroj: Koncepce prevence kriminality města Česká Lípa na období 2023-2028

Ve městě působí 4 asistenti prevence kriminality, projekt finančně podpořený z dotací Ministerstva vnitra funguje již od roku 2016. Hlavní náplní jejich práce je předcházení narušování veřejného pořádku, záškoláctví, drobných krádeží, či požívání alkoholu na veřejných prostranstvích. Českolipská MP hodnotila přínos APK velmi pozitivně, především v řešení problémů v rámci sousedských vztahů, záškoláctví či znečišťování veřejného prostranství v lokalitách, kde se koncentruje sociální vyloučení. APK rovněž pomáhají strážníkům městské policie v rámci jejich běžné činnosti. Asistenti hlídají vybrané přechody pro chodce před ZŠ a MŠ během ranních příchodů, případně řeší záškoláctví během dopoledních hodin. Odpoledne vypomáhají v rámci hlídkové služby dle informací a požadavků strážníků, především se jedná o kontrolu veřejných prostranství na sídlištích či v lokalitách, kde je vyšší míra sociálně vyloučených osob.

Problematika návykových látek

Práci s uživateli OPL v České Lípě zajišťuje organizace Most k naději v rámci provozu K-centra a terénního programu a Poradna pro závislosti organizace ADVAITA, z. ú..

Kontaktní centrum Mostu k naději je otevřeno každý pracovní den, terénní program pokrývající celé Českolipsko působí v městě samotném dva dny v týdnu, došlo tak k navýšení pokrytí o jeden den v souvislosti s nárůstem klientů. Celková výše úvazků českolipského pracoviště je 3,65 úvazku. Převážná část klientů kontaktního centra užívá nitrožilně pervitin, zbytek tvoří – až na jednotky uživatelů – osoby závislé na alkoholu. Dochází také ke kombinování různých látek, včetně užívání alkoholu a nealkoholových drog, dle NNO to může být způsobeno

propojením různých skupin osob užívajících OPL (osoby bez domova užívající primárně alkohol a osoby bez domova užívající primárně nealkoholové drogy). Jako zástupné drogy se dále vyskytují marihuana a různé typy léků (typicky benzodiazepiny, hypnotika).

Za rok 2023 došlo k navýšení počtu registrovaných uživatelů nelegálních drog. Poměr uživatelů-mužů a žen je poslední roky víceméně stejný, žen-uživatelek je okolo 20 až 30 %. U uživatelů, jejichž primární drogou je alkohol, je věkový průměr zhruba 47 let, u uživatelů pervitinu pak 37 let: jak však poznamenává NNO, nemusí to nutně znamenat stárnutí populace uživatelů, ale může to odrážet i změnu jejich životního stylu, pozdější vyhledávání služeb NNO atp. Jak je uvedeno v tabulce 30, za rok 2023 měla služba 5 258 kontaktů, 331 klientů, z toho prvokontaktů bylo 110.

Tabulka 33 – Počty kontaktů a klientů Kontaktního centra za rok 2023

kontakty	5258
klienti	331
prvokontakty	110
indiv. poradenství	130
poradenství pro rodiče	13
práce s rodinami	10

Zdroj: Most k naději

Z hlediska principu harm reduction i ochrany zdraví běžné populace (tj. neuživatelů) je pro Českolipsko zásadní službou výměnný program. I zde pokračoval obecný vzrůstající trend, v tomto případě vyměněných injekčních setů (tabulka 32), pokračovala i neméně důležitá služba testování uživatelů na infekční nemoci (viz tabulka 31). Jako místo základní sociální práce s klientem a pro uživatele i možnost hygienického servisu funguje kontaktní místnost, kde mohou klienti trávit hodinu denně.

Tabulka 34 – Testování klientů dle nemocí za rok 2022 a 2023

	2022	2023
testy HIV	37	38
testy HCV	40	38
HBV+syfilis	9+6	15+17
IKEM HCV	4	5

Zdroj: Most k naději

Tabulka 35 – Vyměněné injekční sety na Českolipsku za rok 2022 a 2023

	2022	2023
vybrané	45051	47179
vydané	47026	48139

Zdroj: Most k naději

V uplynulém roce z celkového počtu vyměněných injekčních setů prakticky polovina tvořila sekundární výměna. Dle NNO **dochází k nárůstu právě v rámci sekundární výměny**, tedy

v dalších uživatelích, kteří klienti vyměňující injekční sety hlásí. Klientů z řad romské populace má služba dlouhodobě jen jednotky, byť s ohledem na zkušenosti z terénu i poznatků jiných NNO lze usuzovat, že užívání OPL (především pervitinu) se týká i této minority. Dle Kontaktního centra svou roli hraje bezpochyby jistá uzavřenost komunity (a to i v rámci ní samotné, kdy užívání před sebou tají např. členové rodiny) a rovněž obava z toho „být viděn“ při návštěvě Kontaktního centra. Podobně i výměna injekčních setů probíhá mnohdy diskrétněji než u uživatelů z řad majority.

U latentních uživatelů je dle zkušeností NNO obvyklé, že mají relativně stabilní bydlení a práci, u klientů docházejících do Kontaktního centra je časté, že žijí v prekérních formách bydlení (přesuny v rámci přátel, příbuzných, stěhování po „toxibytech“). Dle odhadu NNO zhruba třetina z těchto klientů má práci či nárazové brigády, zhruba třetina jsou klienti, kteří nejsou evidováni na ÚP, a cca třetina pobírá existenční minimum.

V České Lípě funguje rovněž Poradna pro závislosti organizace Advaita. V roce 2023 využilo služeb poradny celkem 118 osob, z toho bylo 33 uživatelů drog a 44 uživatelů alkoholu a 30 osob blízkých. **Začátkem roku 2024 došlo k rozšíření provozní doby poradny z důvodu vysoké poptávky po službě** a s tím souvisejících dlouhých objednacích dob; poradna v současnosti funguje každý pracovní den v týdnu. Většina klientů službu navštěvuje na základě doporučení psychiatrů, část klientů má rovněž soudně nařízenou ambulantní léčbu.

Osoby bez domova

V České Lípě pobývá dle kvalifikovaných odhadů MP zhruba 80 osob bez domova – tento počet je poměrně vysoký, nicméně poslední roky je stabilní. Část těchto osob narušuje (mnohdy pod vlivem alkoholu) veřejný pořádek, případné vykazování osob bez domova z určitých míst má jen krátkodobý efekt. Dle zkušeností MP a APK je problematické zejména setrvávání těchto lidí v centru města, v okolí nádraží a v dalších místech s vyšší koncentrací osob, kde ze strany „bezdromovců“ dochází ke snahám o žebvání či různé slovní interakce s běžnou populací, která toto může vnímat negativně jako pocit ohrožení.

Ve městě chybí základní služby pro osoby bez domova, konkrétně nízkoprahové denní centrum a noclehárna. Část těchto služeb supluje nad rámec své agendy městský AD a K-Centrum organizace Most k naději. Lidem na ulici rovněž nemá kdo poskytnout základní zdravotní pomoc, přičemž umístění těchto klientů do zdravotnických zařízení není vždy možný či uskutečnitelný.

Seznam literatury a zdrojů

Akční plán sociálních služeb na území města Česká Lípa 2021

Český statistický úřad (ČSÚ; dostupné z: <http://czso.cz>)

Charvát, P. 2021. *Vstupní analýza Vzdálené dílčí podpory, Česká Lípa*. Praha: MMR.

Charvát P., A. Duffek. 2022. „*Jak se bydlí v substandardu? Chátrání sociálně vyloučených bytových domů*“. Praha: MMR.

Kašuba Š., 2021. *Plán vzdálené dílčí podpory [Česká Lípa, 2021-2027]*. Praha: MMR.

Komunitní plán sociálních služeb ORP Česká Lípa 2022-2026

Mapa zadlužení (<https://www.mapazadluzeni.cz/>)

Mapa kriminality (dostupné z: <http://www.mapakriminality.cz>; <https://kriminalita.policie.cz/>)

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)

Odbor pro sociální začleňování (Agentura) (ASZ MMR)

Úřad práce České republiky (UP ČR)